

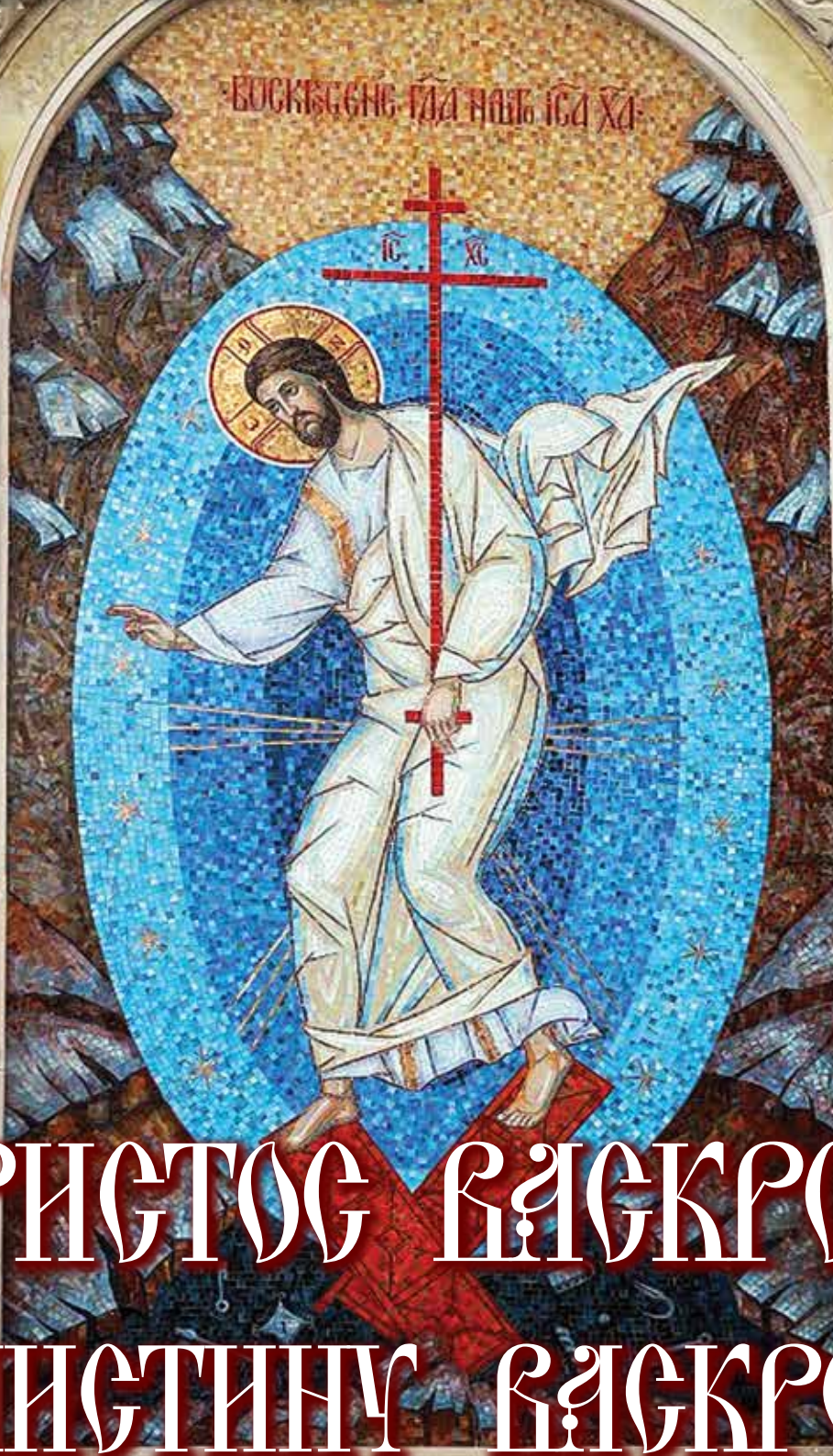
ЛИСТ ЕПАРХИЈЕ БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКЕ ЗА ВЈЕРОНАУКУ, ХРИШЋАНСКУ КУЛТУРУ И ЖИВОТ ЦРКВЕ

СВЕВИЋЕ

ВАСКРС 2016 • ГОДИНА XIV • БРОЈ 103 • ЦИЈЕНА 1 ЕВРО

ISSN 1800-5209

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!
ВАНГТИНУ ВАСКРСЕ!

Оснивач и издавач:
Епархија Будимљанско-никшићка
Трг Шака Петровића 1, 81400 Никшић
www.eparhija.me

Главни уредник:
Влајко Ђулафић

Оперативни уредник:
др Никола Маројевић, ђакон

Редакција:
Милутин Мићовић, Весна Тодоровић,
Сенка Чоловић Шумић, Соња Савић,
архимандрит Никифор (Миловић),
игуман Јефтимије (Шкулегић),
игуманија Амфилохија (Драгојевић)
др Будимир Алексић, Ранко Дамјановић,
Александар Вујовић, протојереј Миодраг
Тодоровић, Предраг Вукић

Фотографије:
Радоје Раца Живковић, Жељко Шапурић
и Информативна служба

Пласман:
јереј Остоја Кнежевић
+382 (0) 67 641 503

Рукописе и претплатничке адресе за лист
слати на адресу:
Редакција листа СВЕВИЂЕ
Трг Шака Петровића 1,
81400 Никшић
E-mail: svevidje@gmail.com
svevidje@t-com.me
(рукописе и фотографије не враћамо)

цијена: 1 евро
годишња претплата: 15 евра

Средства уплаћивати на:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
525-3326-57
Комерцијална банка АД Будва
са назнаком за "Свевиђе"
За динарске уплате:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
200-2723110114033-21
Банка Поштанске штедионице АД Београд
са назнаком за «Свевиђе»

Тираж: 1100 примјерака

Графичка обрада, прелом и дизајн:
Дизајн студио ЛОГО
logo_studio@yahoo.com

Штампа: Ras Press, Никшић

Лист је регистрован
у републичком секретаријату за информације
бр. 04/01-257 од 21. марта 2002. године

САДРЖАЈ

Патријарх српски Иринеј
Васкршња посланица

Митрополит Сурошки Антоније Блум
Пасха

јереј Слободан Радојевић
Пасхална Литургија

Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије
Не у НАТО!

Горан Ж. Комар
**Извјештај о истраживању српско-православних црквених
споменика у Горњој Трепчи дана 19, 22. и 26. марта 2016.**

Милутин Мићовић
Његошева Луча

др Миодраг Чизмовић
Слободна одлука срца

протојереј-ставрофор хаџи Драган Крушић)
Никола Тесла и његов однос према српству и православљу

мр Васиљ Јововић
**Задужбине Немањића из XIII вијека у црногорској периодици
(1835–1941)**

протојереј мр Слободан-Бобан Јокић
Слатка суза

Предраг Вукић
Лична имена у српским народним изрекама

Сенка Чоловић Шумић
**Споменик Николи Тесли у порти древног манастира
Косијерево**

Бождар Јаничић
Освећење Црквено-народног дома у Броћанцу

**Нова књига Предрага Остојића у издању „Армона“ из
Београда „Црногорска Санџачка војска на Горњодринском
фронту (1914-1915)“**

Љубиша Здравков Станковић

Марко Ковачевић
Слика љубави Божије

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
СВОЈОЈ ДУХОВНОЈ ДЕЦИ О ВАСКРСУ 2016. ГОДИНЕ

ИРИНЕЈ

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

ПРАВОСЛАВНИ АРХИЕПИСКОП ПЕЋКИ, МИТРОПОЛИТ БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКИ И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ, СА СВИМ АРХИЈЕРЕЈИМА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ – СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И СВИМ СИНОВИМА И КЋЕРИМА НАШЕ СВЕТЕ ЦРКВЕ: БЛАГОДАТ, МИЛОСТ И МИР ОД БОГА ОЦА, И ГОСПОДА НАШЕГА ИСУСА ХРИСТА, И ДУХА СВЕТОГА, УЗ РАДОСНИ ВАСКРШЊИ ПОЗДРАВ:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

„ХРИСТОС ВАСКРСЕ, СМРТ ПОРАЗИВШИ
И МРТВЕ ПОДИГАВШИ.
НАРОДИ, ВЕСЕЛИТЕ СЕ!”
(КАНОН ПАСХЕ, 9. ПЕСМА).

Прославимо данас, драга браћо и сестре, Господа Бога нашега, „Који походи и избави народ Свој” (Лк 1,68) и светлошћу Васкрсења Свога просветли сву васељену! Прославимо Господа „Који би предан за грехе наше и устаде за оправдање наше” (Рим 4,25)! Прославимо Господа Који, поставши човек нас ради, претрпе смрт да би нам Васкрсењем Својим отворио двери новог живота! Јер, сви који се у Христа крстисмо, у Христу умрешмо старом човеку, да бисмо, васкрснути, препорођени, обновљени у Њему, и живели са Њим заувек (Рим 6,8). Христос устаде из мртвих и постаде Првенац од уснулих (1. Кор 15,20), те и ми који смо умрли у Адаму, бивамо оживљени у Христу, постајући нова твар.

Зато у овај светли Дан појемо победне песме Ономе Који победи силу смрти, Ономе Који порази привидну мудрост мудраца овога света и својим Васкрсењем спасе оне који у Њега верују (1. Кор 1,21). Видесмо испуњење речи пророчких и заједно с Апостолом Павлом кличемо: „Познасмо љубав Христову која превазилази разум и испунисмо се пуноћом Божјом” (Еф 3, 19). Јер, као што сила смрти, после пада прародитеља рода људског у грех, уђе у овај свет, тако Господ Христос, као Нови Адам, прими на Себе ране настале због греха, вољно, нас ради, претрпе смрт, уништи њену силу и врати човеку његову првобитну красоту. Зато кроз Васкрсење познајемо смисао и циљ Божјег стварања, јер

Господ приведе све из небића у биће да би вечно и непропадљиво живело у Христу, Јединородном Сину Његовом. Свети Максим Исповедник нас богонадахнуто учи да се телесним рођењем родисмо, у крштењу се препородисмо, а Васкрсењем се вечно рађамо у Христу, Који, као Прворођени из мртвих, обнавља васцелу твар и дарује јој непропадљивост. Васкрсењем Својим Христос сједињује овај свет и рај, а у рај пре свих других прима покајаног разбојника, дајући свима нама наду да наше живљење у покајању није узалудно. Славећи Васкрсење Христово, славимо и певамо чудесну Тајну Бога Који нас је створио да у Сину Његовом, Оваплоћеном, Распетом и Васкрслем Христу Спаситељу, вечно будемо причасници божанске природе, односно божанског живота (ср. 2. Пет 1,4).

До Христовог Васкрсења, сви су после смрти одлазили у мрачне просторе ада, у коме нема никога да Бога слави, и тако бесмисао смрти држаше у оковима сву творевину (ср. Пс 6,6; Ис 38,18). Христос Бог силази у дубине ада и вериге вечне које су држале тамо свезане, бивају скршене (ирмос 6. песме канона). Ад бива испражњен, а Господ наш изводи прародитеље и праведнике у светлост новог живота. Смрт је од тада само сан. Она више не означава крај већ врата вечног живота у Христу. Зато и Апостол Павле одважно кличе: „Мени је Христос живот, а смрт добитак” (Фил 1, 21).

Очистивши чула светим постом, угледајмо неприступну светлост Васкрсења, угледајмо Христа Који блиста у нашим срцима! Опростивши све једни другима, обновимо се Васкрсењем у нови живот! Заживимо Васкрслим Христом да бисмо сви, већ у овоме животу, доживели себе и друге као Једно Тело, Једну Цркву Божју! Иако живимо у тешком времену, пуном неизвесности и

трагедија, не смемо, угледајући се на древне хришћане, да престанемо да се радујемо и Христовом љубављу волимо, и то не само једни друге већ и непријатеље наше, да нас ништа не би одвукло са пута живота који нам је Христос даровао. Ако једни другима не опростимо, неће се ни нама опростити, а ако осуђујемо, већ смо ми сами осуђени, учи нас Господ. Без праштања и сагледавања сопствених сагрешења према ближњима, пријатељима и непријатељима, нећемо моћи да у своја срца примимо светлост Васкрсења нити да постанемо баштиници наде на вечност у којој нема ни страха, ни уздаха, ни туге. Не бојмо се, дакле, овога света, браћо и сестре, јер је Христос победио свет! Бојмо се само одласка из светлости у таму, из радости Царства Божјег, којим треба да заживимо већ овде и сада, у лавиринте светских идеологија, горчине, неслоге, мржње и насиља! Ми хришћани се не бојимо смрти већ благо-сиљамо оне који нас прогоне. Дубоко верујемо да нисмо од овога света иако у њему живимо. Христос, Вечна Пасха, отворио нам је двери Царства Божјег. Оно је наша истинска отаџбина, а ми смо у овоме свету само путници који проходе кроз време и простор, сведочећи Христа својим животом. Немојмо, зато, никада заборавити у Кога смо крштени и за Кога живимо, да наша животна трка не би била узалудна и да наша нада не буде нада у празне и сујетне идолое овога света и века (ср. Гал 2,2)!

Децо наша духовна, не занемаримо љубав! Јер, управо по нашој међусобној љубави сви ће нас препознати као Христове ученике (Јн 13,35). Будимо сапатници онима који страдају, плачимо са онима који плачу и тешимо их надом у Господа! Нека наше служење Богу не буде ново издање фарисејске спољашње побожности! Јер, какву ћемо онда награду примити? Жртвујмо се за ближње! Дајмо ономе ко нема! Смирено слаavimo Бога речима покаја-ног цариника који тако нађе оправдање! Народ Божји је данас расут по читавом свету, али оно што нас сједињује и чини Једном Црквом нису пролазне идеологије овога света већ дубока свест о томе да смо сједињени у Христу у Кога смо крштени и Којим се причешћујемо. Потруди-мо се зато да они који нису упознали светлост Христо-вог учења виде у нама пут и у нама препознају истинске наследнике апостола и светитеља Христових! Цео род српски се у том духу угледа на Светога Саву, који нам је непогрешиво указао на пут Христов као на једини пут живота. Немањићке светиње вековима сијају као све-тионици у магли наше историје, указујући нам на све-обухватне духовне хоризонте Царства Божјег, које није од овога света. Зато нас никаква страдања и неправде

овосветских моћника не могу и не смеју поделити и за-вадити.

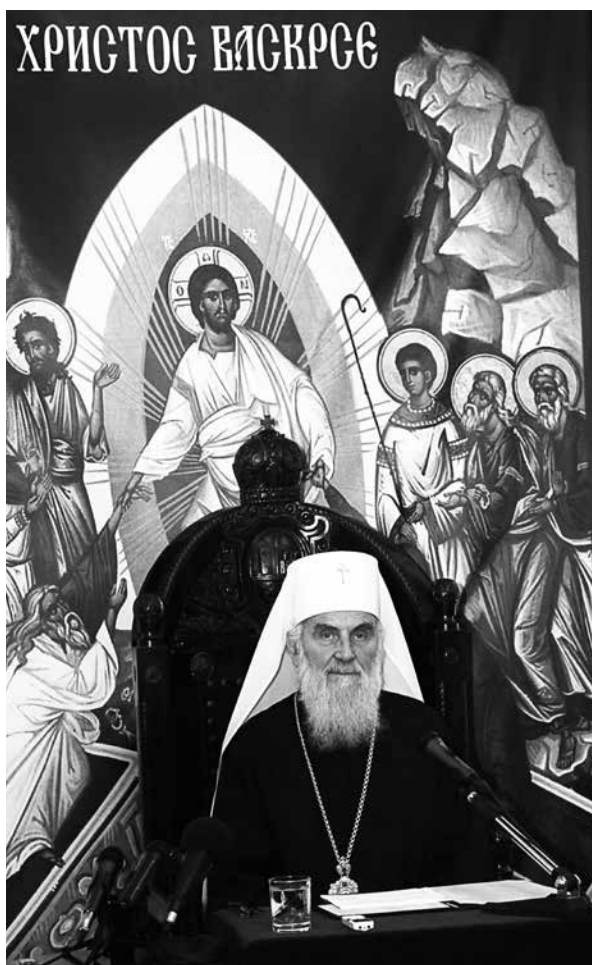
На овај светли Празник нарочито се молитвено сећа-мо свих прогнаних Срба, који већ две деценије не могу да се врате у своје домове, али и оних који су остали да живе на прадедовским огњиштима и да, заједно са својим духовним пастирима, трпе претње и притиске само зато што су православни Срби.

Посебно саосећамо са нашом браћом и сестрама на Косову и Метохији. Они, живећи и Бога славећи на исконској српској земљи, настављају да сведоче тајну Христовог страдања и Васкрсења. Светолазаревско Ко-сово увек је било у знаку Крста и Васкрсења. Колико је само пута наш народ страдао, али опет се, Божјом си-лом, усправљао и обнављао, настављајући да ходи путем

Христовим! Томе нас најбоље уче наши свети и наше ко-совске и метохијске светиње, у којима почивају свете мошти многих угодника Божјих и на којима је као печатом утиснута крстоваскрсна тај-на Христова. Страдали су вековима наше цркве и мана-стири, наша села и градови, али смо их опет обнављали, обнављајући тиме и сами себе као живу Цркву Божју. Зато, уместо плача и ридања, певајмо победну песму, јер у светлости Васкрсења крст који носимо није символ по-нижења и срамоте већ новог достојанства и славе. Косово и Метохија, за нас Србе и за све православне хришћане, није само географски појам већ, изнад свега, духовни простор који нас све повезује, ма где живели. Следујући ко-совском завету Светога кнеза Лазара, никад не смемо забо-равити да је Царство небеско врхунски идеал и вечни циљ, а све земаљско је трулежно и пролазно.

Данас хришћани стра-дају широм света, посебно на Блиском Истоку и у Ук-рајини. Пример њихове вере и њиховог трпљења нека и нама буде охрабрење и јем-ство да Господ никада неће оставити Своју Цркву и да се благодат Божја умножава управо онде где се умножило страдање! Не смемо забо-равити да је Сâм Господ Христос са Пресветом Дјевом и Праведним Јосифом избегао у Египат како би се скло-нио од насиља Иродовог и на тај начин нам показао да смо сви странци у свету који у злу лежи.

Много је, драга браћо и сестре, горчине и туге у на-шем народу после свих тешких година искушења кроз која смо прошли и пролазимо. Ипак, нипошто не сме-мо пасти у очајање. Јер, када страда, хришћанин се још више каје пред Богом, а истовремено се и радује јер зна да Господ неће презрети срце испуњено надом. Стога се молимо Богу, драга наша децо духовна, да нас сачува од

мржње и злих дела, а да нас научи љубави којом је Он заволео овај свет. Ако будемо у стању да препознамо бол и патњу ближњег и покајемо се за грехе своје, наш труд неће бити узалудан него ће нам бити на спасење и на живот вечни.

Молитвено поздрављамо и нашу браћу и сестре који живе свуда по свету и позивамо их да у братској љубави и јединству буду окренути једни другима, сабрани под окриљем своје Цркве, и да тако наставе да достојно сведоче ко су и којој вери и којем роду припадају.

Чувајмо светињу брака и породице, васпитавајући децу у вери, страху Божјем и чистоти, не заборављајући да је породица „домаћа Црква” и темељ хришћанске заједнице! Редовно учествујмо у евхаристијским сабрањима, причешћујући се Телом и Крвљу Христовом и тако сви постајући Једно Тело, Тело Христово, Народ изабрани, Црква Бога Живога! А после Свете Литургије не заборављајмо да се ова чудесна Тајна наставља вером и љубављу, које смо позвани да делатно сведочимо у дому, на послу, пред онима који нас воле, као и пред онима који нас мрзе, укратко – свуда и свагда. За хришћанина цео живот јесте литургијска пасхална радост. Ко њоме заживи, неће у другом човеку гледати странца: у сваком ће препознавати лик Господа нашега, Који жели да се сви људи спасу. Сведочење Радосне Вести да је Христос ваистину васкрсао наша је свакодневна обавеза јер нас Господ Духом Светим позива да се не затварамо у себе већ да и друге уводимо у ту радост и указујемо им на једини пут спасења. Христос Васкрсли нас позива да будемо светлост свету, а не саблазан. Када смо спремни да признамо своја сагрешења и да се исправљамо у смирењу, ми се тиме не понижавамо већ показујемо да у нама заиста обитава Дух Божји.

Посебно вам благовестимо да је за празник Силаска Светога Духа, завршнице Христовог подвига спасења света и човека, у јуну ове године, на апостолском острву Криту, сазван Свети и Велики Сабор Православне Цркве. Сви смо дужни да се молимо Господу да овај изузетни духовни и светодуховски догађај буде речита потврда неразоривог јединства свете Православне Цркве у вери, једанпут и заувек предатој светима (Јуд. 3), што значи свим истинским хришћанима, да буде позив свима који у Христа верују да поново буду једно у једином Спаситељу и Господу нашем, ради испуњења Његове молитве „да сви једно буду”, по узору на јединство Свете Тројице, Једног и Јединог Бога, да би свет веровао (в. Јов 17,18–24), да буде сведочење крсноваскрсне радости спасења, највећег дара Бога љубави, пред свим људима, свим народима и сваким створењем, а изнад свега да овај велики свеправославни Сабор буде део вечне благовести Цркве о Царству Божјем као смислу свега што постоји – једном речју, да буде на славу Оца и Сина и Светога Духа, Бога Живога и Истинитога.

Не заборавимо, драга браћо и сестре, да смо призвани и да, где год се налазили и шта год радили, будемо миротворци, на тај начин сведочећи Бога Који нам мир даје и јесте Мир наш. Иако смо сви различити, не смемо никада да превидимо да смо сви створени по лику Божјем и позвани да будемо једно у Христу. Зато ономе ко посрне треба пружити руку, а не гурати га у још дубљу пропаст; болесног треба посетити и неговати, а залуталог упутити на прави пут. Чинећи тако, учинићемо да се у нашим делима пројављује Господ, Који нам је Сâм рекао да треба да будемо светлост свету. А надасве, децо наша духовна, нека живот наш буде стално благодарење Богу на свему и за све! Јер, шта бисмо друго и

веће могли да принесемо Васкрсломе Христу, Који нас из таме преведе у светлост познања и из смрти у живот вечни? Зато, заједно са анђелима и са свима светима на небу, а уједно и са браћом својом и сестрама својим на земљи, запевајмо победну песму и у празничној радости поздравимо једни друге поздравом:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

Дано у Патријаршији српској у Београду, о Васкрсу 2016. године.

Ваши молитвеници пред Васкрслим Христом:

Архиепископ пећки,
Митрополит београдско-карловачки
и Патријарх српски ИРИНЕЈ
Митрополит црногорско-приморски АМФИЛОХИЈЕ
Митрополит загребачко-љубљански ПОРФИРИЈЕ
Епископ шабачки ЛАВРЕНТИЈЕ
Епископ сремски ВАСИЛИЈЕ
Епископ бањалучки ЈЕФРЕМ
Епископ будимски ЛУКИЈАН
Епископ банатски НИКАНОР
Епископ новограчаничко-средњезападноамерички ЛОН-ГИН
Епископ источноамерички МИТРОФАН
Епископ бачки ИРИНЕЈ
Епископ британско-скандинавски ДОСИТЕЈ
Епископ зворничко-тузлански ХРИЗОСТОМ
Епископ осечкопољски и барањски ЛУКИЈАН
Епископ западноевропски ЛУКА
Епископ жички ЈУСТИН
Епископ врањски ПАХОМИЈЕ
Епископ шумадијски ЈОВАН
Епископ браничевски ИГЊАТИЈЕ
Епископ далматински ФОТИЈЕ
Епископ бихаћко-петровачки АТАНАСИЈЕ
Епископ будимљанско-никшићки ЈОАНИКИЈЕ
Епископ захумско-херцеговачки ГРИГОРИЈЕ
Епископ ваљевски МИЛУТИН
Епископ рашко-призренски ТЕОДОСИЈЕ
Епископ нишки ЈОВАН
Епископ западноамерички МАКСИМ
Епископ горњокарловачки ГЕРАСИМ
Епископ аустралијско-новозеландски ИРИНЕЈ
Епископ крушевачки ДАВИД
Епископ славонски ЈОВАН
Епископ аустријско-швајцарски АНДРЕЈ
Епископ средњоевропски СЕРГИЈЕ
Епископ тимочки ИЛАРИОН
Епископ умировљени зворничко-тузлански ВАСИЛИЈЕ
Епископ умировљени канадски ГЕОРГИЈЕ
Епископ умировљени захумско-херцеговачки АТАНАСИЈЕ
Епископ умировљени средњоевропски КОНСТАНТИН
Епископ умировљени славонски САВА
Епископ умировљени милешевски ФИЛАРЕТ
Викарни Епископ моравички АНТОНИЈЕ
Викарни Епископ топлички АРСЕНИЈЕ
Викарни Епископ јегарски ЈЕРОНИМ
ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА
Архиепископ охридски и Митрополит скопски ЈОВАН
Епископ полошко-кумановски ЈОАКИМ
Епископ брегалнички МАРКО
Викарни епископ стобијски ДАВИД

ПАСХА

МИТРОПОЛИТ СУРОШКИ АНТОНИЈЕ БЛУМ

Појемо Христово Васкрсење, и управо смо ријечима Светог Јована Златоустог прогласили побједу живота над смрћу: Аде, гдје је твој жалац, смрти, гдје је твоја побједа? Васкрсе Христос - и ниједан мртвац не остаде у гробу... А заједно с тим гледамо сопственим очима, слушамо страшне вијести о томе да смрт још увијек коси око нас, да умиру ближњи, умиру млади, умиру драги - а гдје је онда та блага вијест о побједи живота?

Има разних смрти. Постоји тјелесна смрт, али постоји још страшнија смрт: растанак, коначни растанак, вјечни растанак, несавладиви растанак. А ту смрт је хиљадама година прије доласка Христовог искусило цијело човјечанство. Одвојивши се од Бога, изгубивши Бога као изворника свог живота, човјечанство је почело не само да умире тијелом већ и да се удаљава крајње, засвагда од општења с Њим. Умирући без Њега, људи су остајали мртви без Њега.

И гле, Христос, Син Божији, Бог Живи сишао је на земљу, живио је човјечијим животом. Будући Бог Живи, сами Живот, Он се упознао са свиме што је сачињавало човјекову судбину: Он је жеднио, гладнио, умарао се; али страшније од свега - на крају крајева, Он је упознао умирање и смрт. Као Бог Он није могао да умре; али по љубави према нама Он је подијелио с нама нашу судбину. С Богом је остао и био је одбачен од људи; од људи се није раздвајао ни на Крсту - о, на крсту је изговорио најстрашније ријечи у историји: Боже Мој, Боже Мој, зашто си Ме оставио?... И умро је, умро: сами Живот је умро, угасила се свјетлост, која је Свјетлост по суштини...

И гле, сишао је Христос Својом душом у тај бездан Богоостављености, гдје нема Бога. Када је ступио у ту страшну област, Он је собом, Својим Божанством, Животом вјечним, Свјетлошћу неугасивом све испунио. И тако је смрт заувјек разорена; сада смрт називамо успењем, пролазним сном. А када умиремо, не одлазимо ка провалији очајања и Богоостављености, већ ка Богу, Који нас љуби тако да је Сина Свог Јединородног, јединственог, љубљеног дао да бисмо се увјерили у Његову љубав!

Па, можемо ли да сумњамо у ту љубав, када видимо, знамо, колико је та љубав коштала Бога: живот Христов, смрт Христову, одбаченост од људи, остављеност од Бога, ужас Гетсиманског врта, када је чекао смрт, знајући да Га је издао близак ученик, знајући да ће се кроз неколико сати Петар, други Његов ученик, од Њега одрећи и да ће Га сви оставити самог да умре... И тиме нам Он каже: Гледајте: и ово сам на Себе узео. Умро сам, како бисте вјеровали да вас Бог љуби, а будући да вас Бог љуби, ви сте спасени... Јер наше спасење не зависи од нас, него од овог чуда љубави...

А ми - чиме да се одазовемо на ту љубав? Ту љубав можемо да примимо са страхопоштовањем, бојажљиво у срца Божанствене љубави. Ако смо то схватили, онда цијелог живота можемо да благодаримо, да преобразимо сав живот у благодарење: не клањати се Богу по дужности, нити по нужности испуњавати Његове заповијести, него рећи: Господе! Ако нас тако љубиш, онда је могуће Тебе поштовати, љубити, слушати, јер је Твој пут - пут живота... И сав живот, сав без остатка учинити не ријечју благодарења, нити пјесмом благодарења, већ живом благодарношћу: љубити сваког човјека онако како га је љубио Бог: по било коју цијену и до краја.

А ако тако научимо да љубимо, наш свијет ће постати нов, другачији свијет; тада ће нам доћи Царство Божије, Васкрсење, нови живот. Али, за то свако од нас мора да умре - не тјелесном смрћу, нити ужасном смрћу растанка, већ одлучивањем од сваковрсног себељубља, од тражења свог откривања Богу, откривања другима, живјети за друге. Јер васкрснути вјечним животом може само оно што је збацило са рамена, као стару, непотребну одјећу, све времено и пропадљиво... Тако ћемо живјети и такав свијет стварати, и тада ћемо обрадовати Господа, и с радошћу погледати Њему и сваком човјеку у лице...

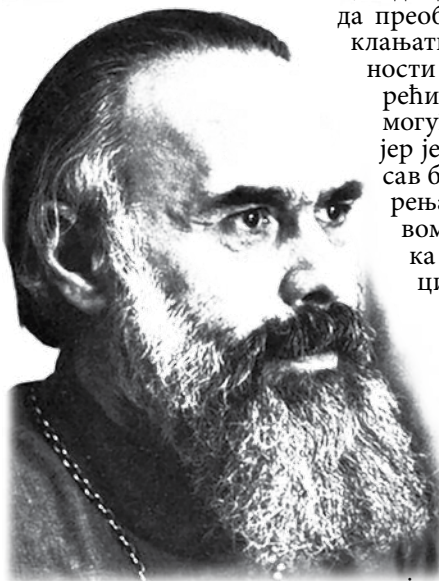
Христос Воскресе!

1980 г.

Электронная библиотека «Митрополит Сурожский Антоний»

<http://www.metropolit-anthony.orc.ru/>

са руског превео: *мр Радисав Маројевић*

ПАСХАЛНА ЛИТУРГИЈА

ЈЕРЕЈ СЛОБОДАН РАДОЈЕВИЋ

За разлику од Великог петка, Велика субота се поштује још строжим постом.¹ Пост Велике суботе окончавао се у поноћ или чак у јутро недеље. На Велику суботу започињало је крштење оглашених које је понекад трајало све до Пасхе. Интересантно је да у Јерусалиму богослужење Велике суботе има прилично једноставан чин: „Удружи пак дан, суботу, по обичају бива (богослужење) у 3. а исто тако и у 6. час; у 9. час не бива богослужење у суботу, но се спрема пасхално бденије у Великој цркви, тј. у Мартириуму. Васкршња пак бдења бивају тако, као и код нас (тј. на Западу); само овде ово још више бива, да се деца, када буду крштена и обучена, исто тако када изађу из извора, заједно са епископом воде прво у цркву Васкр-

сења. Епископ улази у решетку цркве Васкрсења, поје се једна химна, затим чита епископ једну молитву за њих, и тада дође са њима у Велику цркву, где по обичају цео народ бди. Ту се врши оно, што је обичај (да се врши) и код нас (на Западу), и пошто се изврши принос (литургија), бива отпуст. И пошто буде свршен отпуст бденија у Великој цркви, одмах се са химнама долази у цркву Васкрсења, и овде се опет чита оно место из јеванђеља о васкрсу; бива једна молитва, и опет тамо приноси епископ жртву (евхаристију); али све бива брзо због народа, да се дуже не задржава, и тада се већ отпушта народ. У тај дан бива у исти час отпуст бденија, у који час и код нас“.² По свједочењу папе Инокентија у овај дан у Риму нема литургије.³

1 Апостолске установе, V, 18. нав. према Михаил Скабаланович, Тумачење Типика, Истина, Шибеник, 2008, 221.

2 Егерија, Путовања по Светој земљи, Рашка школа, Београд 2002, 67.

3 Михаил Скабаланович, нав дело, 222.

Велика субота је једина посна субота⁴ – дан када не би требала да се служи Литургија. Умјесто „Иже херувими...“ на Литургији у Велику суботу се пјева: „Да молчит свјакаја плот...“⁵ Ова пјесма говори о карактеру суботе и каже нам да је субота дан мртвила а не Велики петак. Зато би Литургија која се служи у Велику суботу требала да се служи увече јер је она прелазак између смрти и васкрсења. Егерија не наводи тачно вријеме служења Литургије али када год да је служена она каже да се прва Литургија служи због оних који су крштени, па да не чекају Пасхалну Литургију већ да се одмах причесте. Дакле, служење Литургије у суботу према Егерији је из чисто практичног разлога.

4 У цијелој години само се једна Велика субота не олакшава од поста, и њен пост у својећењу подражава се не само до вечера, као у друге дане четрдесетнице, већ до свршетка богослужења литургије на Васкрс. Мирковић, Л., Хеортологија или историјски развитак и богослужење празника Православне Источне Цркве, Свети архијерејски синод Српске православне цркве, Београд 1961, 170.

5 Триод поснаја, Московска патријаршија, Москва 1992, 402. Роман у свом типичу каже да неки типичи заповиједају да се пјева „Да молчит...“ Симић, П., нав. дјело, 309. Ово је вјероватно био период када је на Велики петак служена Литургија Прејеоосвећених дарова док је Велика субота имала карактер који данас има Велики петак. Ова Великосуботња Херувимска пјесма својим узвишеним и строгим текстом опомиње вјернике којом је цијењеном плаћена њихова бесмртност јер, Васкрсли Христос васкрсао је ради нашега спасења! Иљин, В. Н., Тумачење богослужења Страсне седмице и Пасхе, Истина, Шибеник, 2007, 69.

На Велику суботу у Јерусалиму људи учествују у силаску благодатног огња који представља Васкрсење, и све то се дешава у подне прије Литургије Велике суботе.⁶ Под утицајем Грка палимо свијеће у поноћ на Васкрс⁷ што представља силазак огња у Јерусалиму. Литургија Велике суботе је васкршња Литургија док је ознака Васкрса тропар „Христос воскрес...“⁸. На тренутак изгледа као да појава Св. Огња у Јерусалиму ремети Васкрсење међутим није тако, Огањ указује на карактер времена. Послије паљења огња одмах у наставку слиједи Литургија а по типичу она би требала да се служи у 10. час (два сата прије заласка сунца).⁸ Крст, гроб и Васкрсење тј. тродневље, везује једна Литургија и то је Литургија Велике суботе док је неђеља први дан.⁹ Код Латина се у суботу не служи Литургија, јер је субота како они кажу дан када Господ мирује.

Литургија Светог Василија Великог, која се служи овога дана, претходи вечерња. Како се вечерња односи на наступајући дан (у овом случају на Пасху), тако да се у њој сусрећемо са Васкрсним химнама. То у потпуности одговара и мистичком смислу времена које се празнује; јер, побједа Христа над смрћу, Његова побједа над Адом, претходи свиме видљивом Васкрсењу. Ово богослужење, као ни једно друго, омогућава нам да осјетимо присуство Господа јер, излази сунце Пасхе.¹⁰

Грци Литургију на Велику суботу називају прва Пасха а разлог томе можемо наћи у Старом зајету. Изабрани народ добија обећање од Господа да ће доћи у земљу коју им је Он одредио у земљу у којој тече мед и млијеко. Овај догађај можемо повезати са Великим петком, јер је Христово страдање обећање да ћемо наслиједити Царство Небеско. Изабрани народ долази у земљу коју им је обећао Господ. Међутим, тамо им је било горе него у ропству што значи да је Господ за њих спремао нешто веће. Литургија на Велику суботу је прво испуњење обећања – прва пасха, док је Пасхална Литургија долазак у обећану земљу, у земљу у којој тече мед и млеко, у земљу присутности Божије коју су изгубили Адам и Ева својим падом, а коју нам је Христос вратио долазак у Царство Божије чија је икона Литургија.

6 Ово Грци називају прво васкрсење.

7 Николајевић, В., Велики типик, Београд 1984, 195.

8 Симић, П., Хиландарски типик монаха Романа: 1331. г., Епархијски управни одбор Епархије жичке, Краљево 2010, 308; Николајевић, В., нав. дјело, 194; Типиконџ, сијест Устав, Синодална типографија, Москва, 1992, л. 462 а.

9 Зато се на Васкрс чита прво јеванђеље односно 1. зач. Јовановог јеванђеља. Николајевић, В., нав. дјело, 197. Занимљиво је да сваки празник има своје јеванђеље које говори о празнику само Васкрс нема своје јеванђеље везано за празник. Чита се јеванђеље „У почетку беше Реч...“, то значи да је неђеља почетак новог циклуса. Литургија на Васкрс је припрема за следећи празник Васкрса. Код Латина прво јеванђеље се чита у понедељак.

10 Иљин, В. Н., нав. дјело, 63.

НЕ У НАТО!

ЕПИСКОП БУДИМЉАНСКО-НИКШИЋКИ ЈОАНИКИЈЕ

ство Његошево. И том не би доста. Опет против народне воље, дадоше свој глас да се светиње Српске православне цркве на Косову и Метохији предају онима који су их палили и разарали. Онима који су српска гробља разарали и скрнавили. Тиме још једном понизише и љуто уцијелише свој народ, који је до дана данашњег остао вјеран и зајетан свесрпским и свеправославним светињама Косова и Метохије.

Према наказном пројекту прикључења Црне Горе НАТО пакту, њој је намијењена срамна улога. Да буде крпа за брисање крвавих трагова НАТО пакта и албанских терориста, да стане на страну руских непријатеља. Да умјесто братске и једновјерне постане антисрпска и антируска држава. Као поносит и гостоприман народ ми кажемо: добро су нам дошли државници и дипломате свих земаља Истока и Запада, али није добро дошла осилена надструктура војне моћи звана НАТО пакт која гази земље и народе, а нас је у црно завела за дуго времена.

Није добродошао НАТО пакт у Црну Гору. Ако дође, доћи ће као окупатор, као злочинац на мјесто злочина. Подсјећамо, да наш народ има изреку – Ко ме лани био, ни ове године ми није мио. Часни и храбри народе Црне Горе, не заборављај! Послушај аманет Светог Петра Цетињског – Не против Русије, не у НАТО пакт! Никад и за никад!

Помолисмо се часни оци, драга браћо и сестре за невинне жртве. За војсковође и војнике, за дјецу, за родитеље, мајке и за одојчад, који су пострадали од злочиначке руке у вријеме НАТО напада на нашу отаџбину. Овдје смо помињали имена дјеце и одраслих, а посебно војника, припадника војске Југославије који су страдали од НАТО бомби и од албанских терориста у току последњег рата. А овдје, мислим да је потребно пошто их први пут молитвено помињемо, добили смо коначно спискове, да прочитамо још једном њихова имена и презимена, да се подсетимо на ове свете мученике за отаџбину нашу.

Кроз имена и презимена овдје поменутих невинних жртава са Муринског моста, изгинулих војника, бранитеља наше отаџбине заступљена цијела Црна Гора од Херцег Новог до Чакора. Они су сачували част и образ Црне Горе кад је та злочиначка армада уз помоћ албанских терориста разбијала и распарчавала нашу отаџбину. Наша је часна дужност да их се увијек молитвено и са великим поштовањем сјећамо. Треба да их се сјете и власти Црне Горе јер ови изгинули младићи нијесу били Вијетнамци него Црногорци. Нажалост, наше власти ради усиљене НАТО пропаганде потискују у заборав јунаке ове земље, који своје главе положише за отаџбину. Нијесу им досад ниједно спомен обиљежје подигли нити њихова имена поменули.

Али су зато, против народне воље, признали као државу незакониту НАТО-мску(17:06) творевину на Косову и Метохији и тиме Србији задали дубоку рану а Црној Гори нанијели дебелу срамоту која пада на све нас, на цијело духовно потом-

Овдје смо поменули дјецу страдалу на муринском мосту, дјецу од девет до четрнаест година: Мирослава Кнежевића, Оливеру Максимовић, Јулију Брудар, и недужне грађане страдале на томе мосту Манојла Коматину, Мирку Кочановић, Вукића Вулећића. Они нијесу за нас „коллатерална штета“ него су то невинне жртве које сијају пред лицем Божјим. А посебно војници, које су главе своје положили супротстављајући се безизгледно на успјех, али часно и храбро, и тиме морално утемељујући наше отачаство. А то су: прва жртва НАТО бомбардовања у Црној Гори, у Даниловграду – Саша Стајић, и војници и официри: Драган Бјелановић, Саша Филиповић, Миломир Крвавац, Божо Џувер, Маринко Кандић, Марко Ралевић, Ранко Лазаревић, Горан Мирјачић, Његомир Мара, Ахим Тадић, Ђорђевић Цимбаљевић, Златко Мујовић, Дејан Петрић, Симо Поповић, Данило Војводић, Предраг Леовац, Мирослав Божовић, Љубодраг Белојица, Марко Аврамовић, Славко Ђуровић, Миораг Губеринић, Звонимир Томовић, Јован Оташевић, Радуде Шћекић, Петар Комненовић, Вукоман Тешовић, Милан Контић, Божицарка Марковић, Срђан Лакићевић, Бранислав Мацгаљ, Ново Трифуновић, Жељко Бошковић, Ранко Вуковић, Жарко Никић, Дарко Машковић, Милорад Јелић, Александар Перовић, Зоран Фатић, Веселин Јововић, Бранко Чупић, Михаило Видаковић, Љубиша Јокић, Радован Вујадиновић, Витомир Поповић и Ђурко Бојовић.

ИЗВЈЕШТАЈ О ИСТРАЖИВАЊУ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ СПОМЕНИКА У ГОРЊОЈ ТРЕПЧИ ДАНА 19, 22. И 26. МАРТА 2016.

ГОРАН Ж. КОМАР

Истраживање је извршено током три дана у другој половини марта, а 22. марта са казивачима и водичима оцем игуманом јеромонахом Арсенијем (Самарцић), Мићом Ђапићем, Миланом Самарцићем и Ратком Кривокапићем који су указали на тачну локацију споменика.

Комплекс остатака светих храмова у опсегу Горње Трепче (Никшићке Рудине) лежи на кречњачком прагу непосредно под Трепачким врелом и ублом, а на рубу прага са којег се отвара поглед на крашку површ у којој је смјештено село и црква Светог Великомученика Георгија. Састоји се од јасно распознатљивог црквишта позиционираног на самом рубу кречњачке подине (1), гробља које се простире у непосредном залеђу и другог распознатљивог црквишта дубље у залеђу, у зони у којој изразити кречњачки праг прелази у стрмени и вишу подину у којој се налази врело са ублом (2).

Трепачко врело је непресушно, а његов ток усмјерен је право на кречњачки праг са споменицима. Читави преддио Горњих Трепача је крупним планинским гребеном Његоша заштићен од вјетрова из сјеверног квадранта.

Црквиште бр. 1 лежи у оквиру имања породице Јововић. Оно је сачувано у висини темељног вијенца састављеног од крупних тесаника неvezаних малтером дебљине зидова 110 цм. Показује правоугаони облик и посједује јасно назначену олтарску преграду. Позиционирано је и фундирано у стијенској подлози. Његове димензије износе: 7 x 5,80 м.

Црквиште бр. 2 лежи на локалитету Бећкови Поди (Бећка Ацимањића) и од њега је сачуван дио зида и највјероватније сјевероисточни угао

Апсида црквишта – Горња Трепча (22. март 2016)

темељног вијенца саграђен од масивних плоча, могуће, надгробних споменика средњег вијека. Дужина сачуваног дијела црквишта износи 4,30 м. Преко црквишта је саграђена међа која раздваја имања и у њој се у непосредној близини, при основи, види један масивни блок стијене који је вјероватно припадао негдашњој цркви.

Гробље је представљено са пет надгробних крстова од којих је један и данас усправан (источни), а други полегао. Оба Крста посједују гробне конструкције које су нетакнуте. По своме облику ови споменици се најшире могу одредити у период од краја 17. до половине 19. вијека. Источни крст на своме источном лицу које гледа ка Његошу, чува ћирилични натпис који каже да ту лежи Спасоје, Будо и Рого 1662. У источном дијелу простора гробља виде се прости киљани са гробним конструкцијама, а мјештани свједоче да је овдје било и стећака који су разломљени и употребљени за градњу породичних зграда. Такође, након по-

Надгробни Крст са ћириличним натписом – Горња Трепча
(22. март 2016)

дизања цркве Светог Георгија у Трепчама, извршене су неке ексхумације и сахрањивања у порти. Сачуване су, оштећене, двије гробнице са крстовима мањих димензија и врло солидне израде мало сјеверније и још један оштећени и искошени надгробни Крст старије израде у западној зони гробља. Присуство старијих Крстова у потпуности поништава вредност усмене традиције о одсуству Срба у периоду турске управе.

Остаци цркве на лок. Бећкови Поди (22. март 2016).
У позадини међа.

Подручје о којем је ријеч припада граничном предјелу Бањана ка Дробњаку (Никшићке Рудине) и од њега је одијељено планинском међом Његоша. У Бањанима је сачувано предање о негдашњем присуству предака Петровића-Његоша за вријеме боравака испод планине Његош, Историјски записи 3–4, 1989. Аутор је описао локалитет Зидинице у сјеверном дијелу села у којем су се налазиле четири старе зграде профаног карактера и локалитет Риђуша у којем је до 1918 (!) лежало старо гробље и остаци мале цркве (5,50 x 4 м) којој се до недавно познавао темељ. Аутор је, такође, коментарисао податке које је донио Ристо Ковијанић о прецима Петровића-Његуша. Светозар Томић је веома површно и недовољ-

ним теренским увидима помињао старине у Бањанима: „Бањани“, САН, Одељење друштвених наука, Српски Етнографски Зборник књ. LIX, књ. 31, Београд, 1949. Он доноси казивања Петровића да су „дуго живјели у Бањанима под Његошем“.

О прецима Петровића у давнини најпотпуније податке пружио је Ристо Ковијанић у дјелу „Pomeni crnogorskih pleneta u kotorskim spomenicima (XIV–XVI vijek)“, књ. II, 1974. Аутор евоцира предања о Новљанима да представљају старо српско племе из доба првог досељења на Балкан. Петровића преци да су давно прешли из Босне у Бањане и Рудине (!) гдје су притисли Матаруге и затим посвојили Дробњак. – с. 169. Овако о кретању предака Петровића пише и Константин Јиречек. Новљани су се раздвојили на Бањане и Дробњаке – 170, из Босне да их је довео Хлапац Косовчић, а у вријеме подизања манастира Морача у Пошћењу да је живио Орли-бан Страхињин Косовчић. Војвода Ђурјан Косовчић да је предводио Дробњаке на Косову – 170.

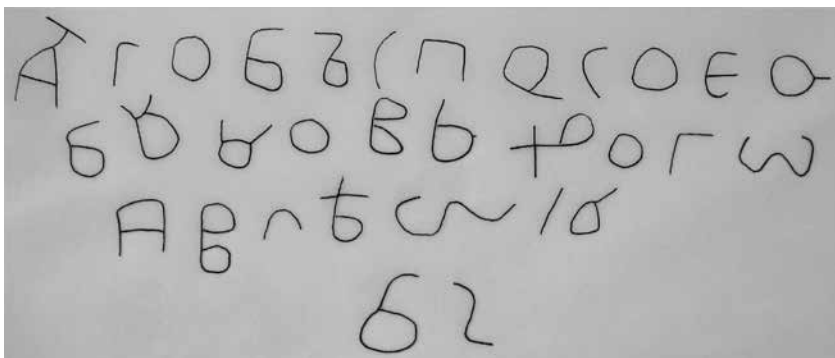
У документима которског Архива, крајем 14. вијека помиње се Ђурђе Богутов и његов син Херак – родоначелник његушких Хераковића који је имао синове: Вукца, Радина, Херака, Прибила и Остоју. 1. марта 1399. Дапко Васиљев Бизанти, которски властелин, примио је његов депозит – 173. 1441. године јавља се Херак Хераковић из Дробњака, син Херака Ђурђа Богутова, као јемац за Радича Добријевића – 174. Р. Ковијанић назначује низ личности које сматра потомцима Прибила, Вукца и Радина, браће Херака Ђурђевог – 176.

Аутор закључује да су преци Петровића из Босне (Травника) дошли на подручје планине Његош, а одатле под Ловћен када и начелник Рајичевића код којих се сачувало исто предање – 176.

О предању његушких Петровића и Рајичевића казује и заслужни етнолог Јован Ердељановић: „Стара Црна Гора-етничка прошлост и формирање црногорских племена“.

На крају, био бих слободан указати на низ доњебањских споменика који указују на присуство братства овога презимена (црква Св. Архангела Михаила).

Обзиром на снажне индиције о широј просторној дисперзији припадника рода Петровића, као и познату и историјски посвједочену промјењивост граница Бањана, вјерујемо да би било корисно узети у обзир и предии у Горњим Трепчама са његовим културно-историјским и црквеним споменицима, тим прије што је тај предии у близини Златне стране и Мужевица, а затечени материјални споменици су посве видљиви и монументалних карактеристика.

Овдје гроб Спасојев, Будов и Рогов. У лето 1662.

ЊЕГОШЕВА ЛУЧА

МИЛУТИН МИЋОВИЋ

ПОЗДРАВНО СЛОВО НА ДАНИМА ЊЕГОШЕВИМ, НИКШИЋ, 12. ДЕЦЕМБАР, 2015.

Једина држава српског народа која се у посљедњих сто седамдесет година цијела одржала, јесте држава коју је Његош створио својим пјесничким језиком. Та држава је била и дом и кућа која никад није затварала вратима оном ко је хтио у њу да уђе и да се у њој огрије. Није се ни ватра у тој кући никад гасила, па и кад су бивале поплаве, кад су је тресли потреси, ни кад су наилазили лопови и смутљивци да то огњиште растуре и угасе, а домаћу чељад да изгнају напоље. Ко се нашао у тој кући и огријао на њеном огњишту, није могао бити побијеђен ни од каквог окупатора ни туђина. Увијек је та кућа била толико пространа, да у њој може стати цио српски народ, а да ником није тијесно. У тој кући се говорило и говори српским језиком на којем се истински разумијемо и видимо да смо сви једно и од Једног, - и прост народ, и учени људи, они који су били и који су сада, они који су сада и они који ће доћи, дјеца и старци, шалције и весељаци, филозофи, пјесници, и њихови тумачи.

Његошеви стихови: „Што се не хће у ланце везати, То се збјежа у ове планине“, данас би могли да гласе овако: Што се не хће у ланце везати, то се збјежа у ове пећине. Слободољубиви људи у Црној Гори, а и у цијелом српском народу доиста имају јасну дистанцу, и креативну супротстављеност основним инерцијама које покрећу идеолошки механизми садашње официјелне Црне Горе. За такву личну позицију, неопходна је дубља стајна тачка, и подвиг који не престаје. Ослонце тог духовног сазнања, можемо наћи у генијалном Његошевом дјелу, који је открио и осветлио човјекову дубину, а тиме и противрјечја не само човјека него и универзума. Оставио нам је у наслеђе такво духовно, језичко и пјесничко искуство, да сви они који траже живе ослонце духа, у Његошу имају очинску помоћ.

У нашем изокренутом времену, када су те духовне вриједности проглешене митоманијом, а голи пра-

ктицизам и лојалност владајућим партијама, једино смисленим животом, Његошеви постулати имају неку нову актуелност. Онима којима је скупља та дубља истина и од свог живота и оваквог свијета, у Његошевом дјелу и личности, видјели су ону свјетлост која се не гаси, и постали њени тумачи, или њени причесници, или њени поклоници.

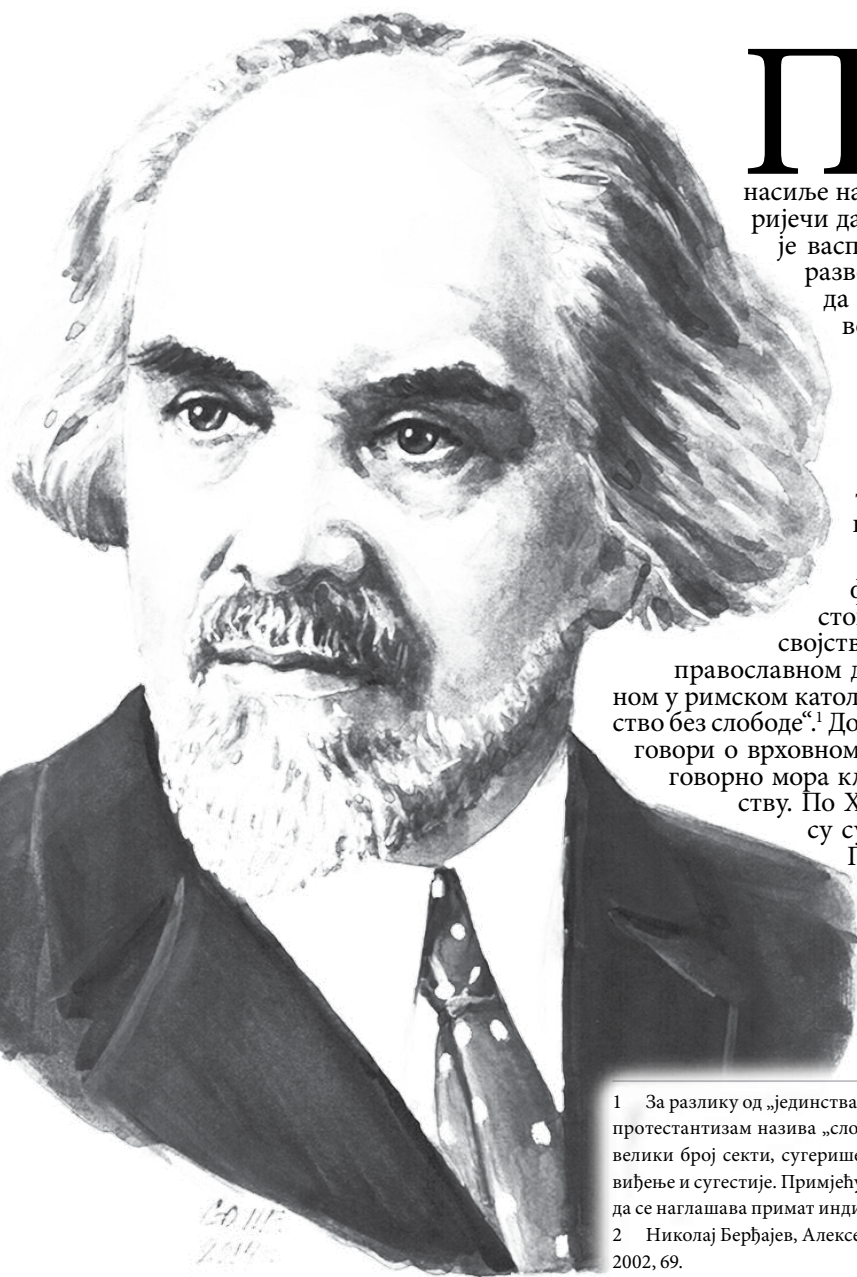
У посљедних десетак година, о Његошу су поразмислили, и написали текстове и казали бар једну важну ријеч наши најистакнутији ствараоци, мислиоци, интелектуалци и тумачи књижевних дјела. Као да је сам Његош нашао своје сараднике, да проговоре на исту тему са којом се велики пјесник носио. Они су показали Његошеву актуелност и присутност у нашем времену, дивећи се пјесничком чуду које нас надмашује, и осјећајући најдубљу благодарност што је духом са нама. Све што је Његош остварио у пјесничком дјелу, своди се на животворну љубав према човјеку, свом народу и васионом Богу. Стара српска пословица и етичка формула која је постала и императив, била је – „љубав према Богу и свом роду“. У савременој моралној и духовној катаклизми српског народа, посебно овог у Црној Гори, та формула добија нову актуелност. Јер да би данас човјек остао човјек у Црној Гори, неопходно је да се спусти до те дубине, и да се подигне до те висине, са које се види, да је у тој формули сабрано све. Све што човјека чини човјеком и Божијим изабраником.

„Крст носити, вама је суђено, страшне борбе с собом и туђином“. Ето борбе која није никад престала, и не може да престане, јер на њој свијет, и овакав какав је, – опстаје. Сви који су поразмислили о основним темама Његошевим и написали текст у овом нашем катастрофичном времену, унијели своју свјетлостну честицу, и тако помогли, да се боље видимо у сумраку савремене, располућене Црне Горе и у стихији која све више хвата цио српски народ.

СЛОБОДНА ОДЛУКА СРЦА

ДР МИОДРАГ ЧИЗМОВИЋ

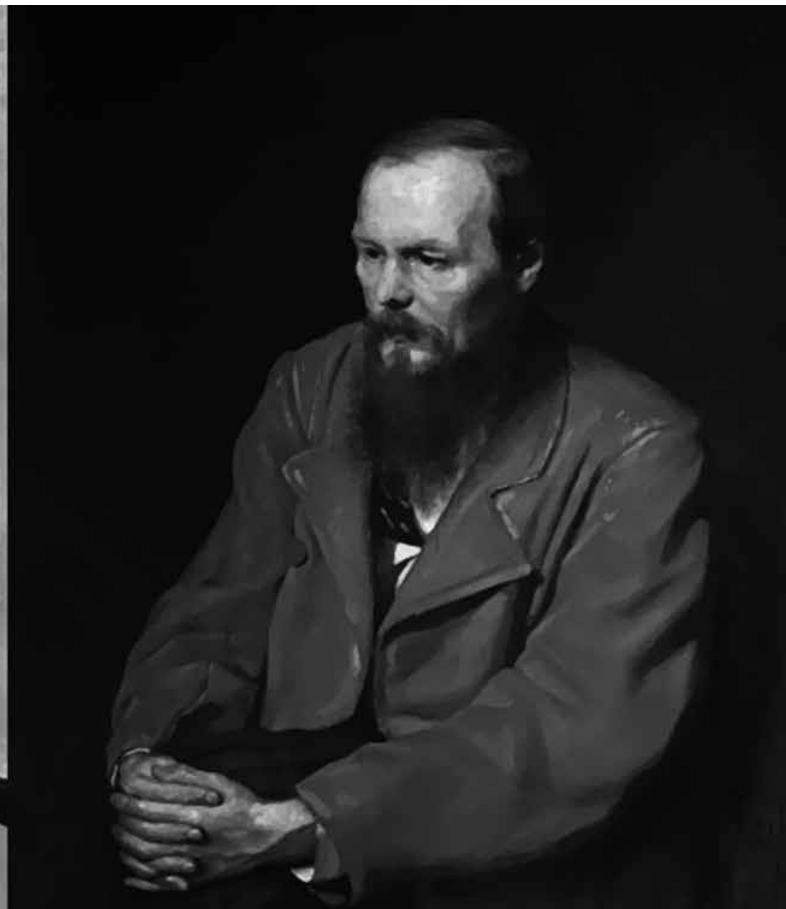
Постоји светоотачка изрека која каже да Бог може све, само не може натјерати човјека да га воли. Ова мисао сугерише колика је снага и аксиолошка моћ људске слободе. Бог жели да му људи приђу слободно, без икакве присиле не желећи никакво насиље над човјековом слободом. Сјетимо се Тертулијанових ријечи да се хришћанином човјек не рађа него постаје. Иако је васпитање у хришћанском духу често добар темељ за развој људске личности, ипак је од пресудне важности да и у зрелијем добу човјек своју вјеру посвједочи животом и да од срца слободно изговори ријеч: Амин.

Етимолошки ријеч атеизам значи не рећи Богу Амин. У извјесном смислу атеизам сугерише на равнодушност и незаинтересованост, чак и хладноћу срца и наравно, нашу слободну вољу да и Богу кажемо не. Када изговарамо ријеч Амин (нека буде тако) ми слободном одлуком срца свједочимо нашу вјеру и сагласни смо са текстом молитве.

Један од водећих представника руских словенофила Алексеј Хомјаков заступао је став да је и Христова Црква само тамо гдје су и суштинска Христова својства: љубав, јединство и слобода. Он супротставља православном духу саборности насиље апсолутизма тако израженом у римском католицизму. Римокатоличка Црква је по њему, „јединство без слободе“.¹ Догма о непогрешивости Римског папе недвосмислено говори о врховном ауторитету који је „непогрешив“ и коме се беспоговорно мора клањати. У том смислу ријеч је о наметнутом јединству. По Хомјакову догматске разлике, иако евидентне, није су суштина спора између православља и католицизма. Прије свега ријеч је о насиљу ауторитета и недостатку љубави. Донекле дајући за право Хомјакову Берђајев запажа: „Увођење ‘filioque’ у Символ вере је нешто лоше јер је било учињено без узајамне љубави целог хришћанског света. Ту се показала вечна надменост Запада, његова охолост и мржња према Истоку као свету нижега реда.“²

¹ За разлику од „јединства без слободе“ коју везује за дух римокатоличке Цркве, Алексеј Хомјаков протестантизам назива „слободом без јединства.“ Сама чињеница да је протестантизам изнедрио велики број секти, сугерише да сваки човјек може „слободно“ да тумачи хришћанство и да своје виђење и сугестије. Примјећујемо да овдје нема ни ријечи о саборности, сагласности и узајамности и да се наглашава примат индивидуалности.

² Николај Берђајев, Алексеј Хомјаков; Фјодор Достојевски; Константин Леонтијев, Бримо, Београд, 2002, 69.

Као да често римокатоличку свијест карактерише победа формализма над суштином. Спољашња страна личности и бројност узимају превагу над унутрашњом тајном срца и квалитетом. У том погледу Иван Иљин констатује: „Православље се обраћа слободном срцу човековом. Католицизам – слепој – покорној вољи. Православље настоји да пробуди у човеку живу, стваралачку љубав и хришћанску савест. Католицизам тражи од човека да се повинује и да поштује прописе (законе). Православље поставља питање о најбољем и позива на јеванђељско савршенство. Католицизам говори о „прописима“, „забранама“, „дозвољеном“, „опростивом“, „неопростивом“. Православље иде у дубину душе, тражи искрену веру и искрену доброту. Католицизам дисциплинује спољашњег човека, тражи спољашњу побожност и задовољава се формалном страном ствари.“³

За разлику од Хомјакова и уопште промишљања руских словенофила, један од најизразитијих представника руских западњака Петар Чадајев, је високо цијенио римокатоличку цркву, посебно њену спољашњу организацију. Он истиче да се Православна црква једино бавила обредима не желећи да утиче на друштвени живот. Иако не спори љепоту богослужења, лични подвиг и дубоку побожност која је често красила Православну цркву, њему је несхватљива њена пасивност и незаинтересованост за друштвена кретања и огромне социјалне антагонизме. Он замјера Православној Цркви да често послуже крштења сваког човјека оставља препуштеног самоме себи. Препознајући људске слабости, Чадајев наглашава да је људима најчешће неопходан спољашњи

подстицај и брижност, и у том квалитету он препознаје надмоћ римокатоличке цркве.

Православна Црква никада није жељела да насиљем оствари ни најмање добро, дајући увијек примат слободи и унутрашњем преображају. Можда ријечи које наводи Иван Иљин најречитије говоре о томе. Наиме, митрополит Макарије је 1555. дао сугестије првом казанском архиепископу Гурију молећи га да никакво насиље не употребљава приликом покрштавања Татара, већ да их придобије љубављу и добрим дјелима. По њему, православно хришћанство наставља пут Атанасија Великог и Григорија Богослова који потенцирају став да „оно што је силом постигнуто противно жељи – не само да је изнуђено, неслободно и ружно, већ се просто није ни догодило“.⁴

Литература

Берђајев Николај, Алексеј Хомјаков; Фјодор Достојевски; Константин Леонтијев, Бримо, Београд, 2002.

Иљин Иван, Бела идеја, Логос, Београд, 2011.

Хомјаков Алексеј, Црква је једно, Zepter book world, Београд, 1999.

Чадајев Петар, Философска писма, Zepter book world, Београд, 2000.

3 Иван Иљин, „О православљу и католицизму“, у: Бела идеја, 109.

4 Иван Иљин, О православљу и католицизму, 113.

НИКОЛА ТЕСЛА И ЊЕГОВ ОДНОС ПРЕМА СРПСТВУ И ПРАВОСЛАВЉУ

ПРОТОЈЕРЕЈ-СТАВРОФОР ХАЦИ ДРАГАН КРУШИЋ

ПОВОДОМ 160 ГОДИНА ОД ТЕСЛИНОГ РОЂЕЊА

Никола Тесла, највећи геније Другог миленијума, био је искрени српски родољуб који је свим срцем волио слободне српске државе, Србију и Црну Гору, и остало Српство које је чамило неослобођено под аустро-угарским и турским јармом. Српско национално биће, своје српске коријене и узвишена патриотска осјећања никада није сакривао, напротив, наглашавао их је у свакој прилици и на сваком мјесту.

Познато је, да је Тесла ради научних истраживања, на пропутовању по Европи, два пута долазио из Америке у родни крај да би се достојно одужио својим почившим родитељима. Најприје, 1890. са велике Париске изложбе дошао у Госпић и на гробљу Јасиковац, у гају преко ријеке, подигао споменик, како стоји на полеђини са урезаним крстом: „Своју добром оцу“, док на предњој страни пише: „Протојереју и пароху госпићском Милутину Тесли 1819. † 17. IV 1879. Благодарни син Никола, 1889.“ Потпуно исти по величини и по облику је подигао споменик над гробом мајке: „Овдје почива Ђука Тесла, супруга проте Тесле, 1822. † 1892.“

Друга посјета родном крају улиједила је 1892. и то за вријеме предавања у Паризу када је добио вијест да му је мајка тешко болесна. Том приликом је одсио у Паризу у најелегантнијем хотелу. По свједочењу Мојсија Моја Медића, Теслиног школског друга, портир је видјевши елегантну, центлменску појаву рекао: „Клањам се, Екселенцијо!“ Тесла је одговорио: „Моја је титула виша.“ Портир је збуњено промуцао: „Височанство?“ „Још више“ – одговорио је Тесла. На те ријечи портир је потпуно занијемљив јер веће титуле није знао. Тесла је мирним и достојанственим гласом рекао: „Ја сам Србин.“

Након ове друге завичајне посјете Тесла ускоро добија и позив српске делегације да посјети престони Београд. Одушевљен овим позивом, Тесла одговара: „Ја сам срећан што сам Србин, и тим именом поносићу се до вијека. Колијевка мојих дједова, краљевина Србија, престоница Србинова позива ме – то је одликовање за мене велико и ништа ми на свијету, у животу моме, неће бити драже од овог одликовања.“ Ове Теслине узвишене родољубиве ријечи пренијеле су Српске новине, у мају 1892.

До ове историјске посјете српској престоници је дошло 1. јуна 1892, када је Тесла из Будимпеште стигао у Београд, на позив београдске општине. На београдској жељезничкој станици дочекало га је неколико хиљада људи. Народу који га је поздравио, Тесла се обратио ријечима: „У мени има нешто што може бити и обмана, као што чешће бива код младих одушевљених људи, али ако будем сретан да остварим бар неке од мојих идеала, то ће бити добротворство за цијело човјечанство. Ако се те моје наде испуне, најслађа мисао биће ми да је то дјело једног Србина. Живјело Српство!“

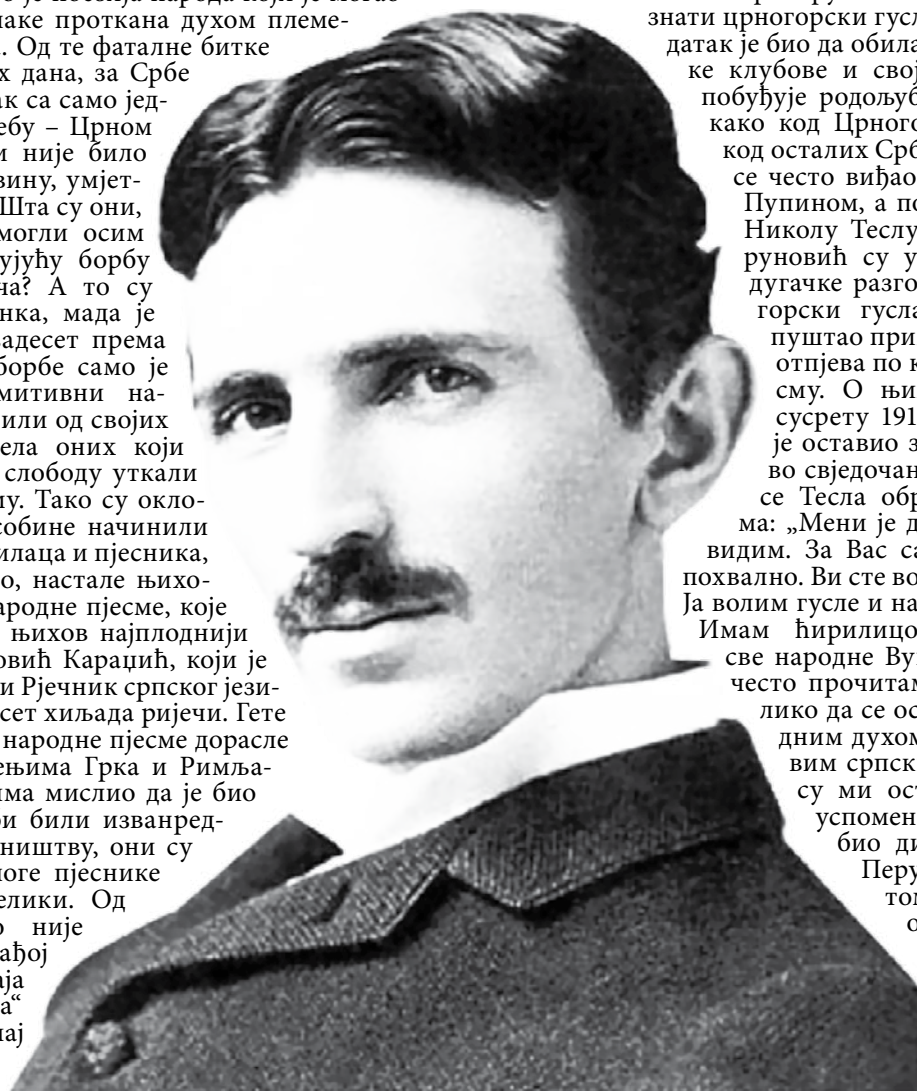
Сјутрадан је студентима Велике школе Тесла поручио: „Ја сам, као што видите и чујете, остао Србин и тамо далеко преко дебелог мора, гдје се испитивањима бавим. То исто треба да budete и ви и да својим знањем и радом подижете славу Српства у свијету.“ Током посјете Београду, Тесла је примљен у аудијенцију код српског краља Александра Обреновића. Тада се сусрео са Змајем, чију је поезију необично цијенио. Змај је тада први пут прочитао своје стихове посвећене Николи Тесли које су дубоко гануле младог генија и тада је, очевидно потресен, заплакао и пољубио Змаја у руку. Прослављени научник је потом рекао следеће, објашњавајући овај свој гест: „Кад ми је било најтеже у Америци и када сам био од свих одбачен и несхваћен, с горким сузама читао сам Вашу поезију, а сада Вам обећавам да ћу

Ваше стихове превести на енглески језик и у Америци објавити. Чини ми се да ће то бити значајније за Српство него и моји радови на пољу електрицитета.“ У есеју посвећеном Змају, по Теслином мишљењу највећем српском pjesнику, Тесла каже: „Тешко да постоји народ који је доживио тужнију судбину од српског. Са висина свог сјаја, када је царство обухватало готово цио сјеверни дио Балканског полуострва и велики дио територије који сада припада Аустрији, српски народ је гурнут у безнадежно ропство, након фаталног боја на Косову пољу 1389. године против надмоћнијих азијатских хорди. Европа неће никада моћи да исплати велики дуг који има према Србима што су они, жртвујући сопствену слободу, зауставили тај варварски продор. Пољаци су код Беча, под Собјеским, довршили оно што су Срби покушали, а на сличан начин су били награђени за своју услугу цивилизацији. На Косову пољу пао је Милош Обилић, најчувенији српски херој, након што је убио султана Мурата и усред његове велике војске. Када то не би била историјска чињеница, овај догађај би се могао сматрати митом, настао прожимањем латинског и грчког утицаја. Јер у, Милошу видимо и Муџија и Леонидеса и, још више од тога, мученика јер он не умире лаком смрћу на бојном пољу као Грк, већ своје одважно дјело плаћа смрћу под страшним мукама. Није с тога чудо што је поезија народа који је могао да створи такве јунаке проткана духом племенитости и јунаштва. Од те фаталне битке па све до данашњих дана, за Србе је настао мркли мрак са само једном звијездом на небу – Црном Гором. У овој тами није било наде за науку, трговину, умјетност или привреду. Шта су они, тај храбри народ, могли осим да наставе исцрпљујућу борбу против поробљивача? А то су чинили без престанка, мада је однос снага био двадесет према један. Но, вођење борбе само је задовољавало примитивни нагон који су наслиједили од својих предака, храбра дјела оних који су пали у борби за слободу уткали су у бесмртну pjesму. Тако су оклоности и урођене особине начинили од Срба народ мислилаца и pjesника, и тако су, постепено, настале њихове величанствене народне pjesме, које је најприје сакупио њихов најплоднији писац, Вук Стефановић Караџић, који је такође саставио први Рјечник српског језика са више од шездесет хиљада ријечи. Гете је сматрао да су ове народне pjesме дорасле најфинијим остварењима Грка и Римљана. Шта ли би о њима мислио да је био Србин? Док су Срби били изванредни у народном pjesништву, они су такође имали и многе pjesнике који су постали велики. Од савременика, нико није постао дражи млађој генерацији од Змаја Јована Јовановића“ (Никола Тесла, Змај Јован Јовановић –

Највећи српски pjesник данашњице, *Songs od Liberty And Other Poems*, New York City, The Century Co, 1894: одломак из уводног текста о Змају који је за америчко издање написао Тесла.

Тесла је својим пријатељима рецитовао српске народне pjesме и преводио их на енглески, француски, њемачки, руски и италијански језик. Волио је Његошев „Горски вијенац“, али и pjesме Ђуре Јакшића и Војислава Илића. Са владаром вјечно слободне српске земље Црне Горе, књазом и краљем Николом Петровићем Његошем, Тесла је био у веома срдачним односима. Њих двојица су се често дописивали, а књаз га је у априлу 1895. године одликовао високим црногорским одликовањем – Орденом Даниловог крста првог реда и том приликом му рекао да му додјељује ово одличје због изузетних достигнућа у науци која су равна јунаштву на бојном пољу.

У Америци, Тесла се редовно виђао са црногорским исељеницима. Црногорце који су муко-трпно радили у америчким рудницама, Тесла је новчано помагао. Црногорске добровољце који су хитали у отаџбину да се боре у Балканским ратовима и Првом свјетском рату, Никола Тесла је испраћао и покривао трошкове путовања. Управо почетком Првог свјетског рата је у Америку стигао Петар Перуновић – Перун, познати црногорски гуслар. Његов за-
датак је био да обилази исељеничке клубове и својим гуслањем побуђује родољубива осјећања како код Црногораца, тако и код осталих Срба. Перуновић се често виђао са Михајлом Пупином, а посјеђивао је и Николу Теслу. Тесла и Перуновић су увијек водили дугачке разговоре, а црногорски гуслар није пропуштао прилику да Тесли отпјева по коју епску pjesму. О њиховом првом сусрету 1916, Перуновић је оставио заиста дирљиво свједочанство. Тада му се Тесла обратио ријечи-
ма: „Мени је драго што Вас видим. За Вас сам чуо веома похвално. Ви сте војник и гуслар. Ја волим гусле и народну pjesму. Имам ћирилицом штампане све народне Вукове pjesме и често прочитам по коју, колико да се освјежим народним духом и не заборавим српски језик. Гусле су ми остале у драгој успомени још док сам био дијете у Лици. Перуновић је потом запјевао, па о томе каже: „Већ на почетку пјевања pjesме – Стари В у ј а д и н – при-

мијетио сам да сам на Теслу учинио добар утисак. У средини пјесме Тесла се мало занесе, а низ образе му потекоше сузе. Мене то још више одушеви, па сам све снажније пјевао. Послије свршене пјесме, Тесла устаде и снажно ми стеже руку.“ Тада је Тесла нагласио: „Гусле су најјача сила да освоје душу Србину.“

Ове родољубиве ријечи које је Никола Тесла са поносом изговарао свуда и на сваком мјесту, служиће на понос цијелом нашем народу, а ваљало би их и сада понављати много чешће, посебно младим, али и другим нашим интелектуалцима који су расути по свијету, те често заборављају који су им коријени, шта за један народ значи национална свијест, а за наш – српски народ Косовски завјет, слава и дух, запутујући се у материјалистичка, бјелосвјетска и космополитска, анационална беспућа.

Као наук изнијетог штива ваља имати у виду следеће. У условима својатања овог нашег великана од страна других народа, ми смо у обавези да останемо упорни у истини и правди, да је он, како је истицао, по националности Србин, наше крви, вјере и језика, нашег духа, предања и културе, те да као такав има прворазредно и достојно мјесто на мраморној плочи заслужних свјетских великана, а на славу, част и понос васколиком српству.

ТЕСЛА У КРИЛУ ПРАВОСЛАВЉА

Било би неопходно сагледати ову генијалну личност и у крилу православља. Зато кренимо од самог почетка, од његовог рођења које је било Божије чудо и самим тим предсказано свише, одозго Божијом силом. О томе нам лично свједочи његов отац прота Милутин Тесла, који каже да се на „Петровдан увече над селом Смиљаном десило Божији феномен. Да ли је то био пад повећег метеора или необична визија намијењена свештенику Милутину Тесли као знак да ће до идућег Петровдана добити сина Николу, који ће дати нови облик и садржај нашој индустријској цивилизацији и олакшати живот милијардама људи на овој нашој планети као нико прије њега а ни после. Милутин није могао знати шта ће се десити касније, јер о овом догађају пише одмах у новосадском Српском дневнику (број 55, од 10. јула 1855).

Оно што је с више предсказано то се с Божијом помоћу и испунило. И ове године ћемо, 10. јула обиље-

жити 160 година од великоименог рођења ненадмашног научног генија, поносног српског родољуба и истинског православног Николе Тесле. Србин Никола Тесла је рођен 10. јула 1856. у Смиљану, у Лици, у тадашњој Војној крајини Аустријског царства. Дакле, не у Хрватској, како се то неистинито наводи јер Хрватске, у смислу како се то данас намеће, на том дијелу тада није било. Теслини преци, како је и сам Тесла назначио у својој аутобиографији, изводе своје поријекло из старе, племићке српске породице Драганић, са тромеђе Црне Горе и Херцеговине, што би одговарало предјелу Вилуса и Грахова (покрајина Травунија). Хрвати су, међутим, покушали да фалсификују историју и Теслино изворно презиме Драганић прекрсте у Драгинић, које вуче поријекло из Новог Винодолског у Хрватској, што апсолутно није истина.

Но, вратимо се ближе Теслиним благочестивим родитељима и богоугодној породици у којој је Тесла никао како бисмо у истини сагледали његово православље, припадност, приврженост и оданост вјери православној и њеном исповиједању.

Више је него познато да је деценијама скривано или прећуткивано свештеничко поријекло најпознатијег личног Србина обилато користило црвеним идеолозима који су по сваку цијену жељели да од јавности сакрију да му је отац Милутин Тесла (1819–1879) био угледни прота, вјероучитељ и национални радник првог реда, а мајка Георгина – Ђука (1822–1892) рођена Мандић такође из познате свештеничке породице која је Српској православној цркви подарила тридесет и шест свештеника и духовних пастира. Ђукин отац и брат су такође били српски православни свештеници.

Николу Теслу је крстио свештеник Тома Оклопџија сходно обреду Српске православне цркве; у вјероучење га је упутио највјероватније православни свештеник Миле Лемајић (или Пилип Лемајић); све три његове сестре – Ангелина, Милка, Марица – удале су се за српске православне свештенике; син Ангелине, учени теолог, литургијски реформатор Петроније Трбојевић (1876–1933), постао је игуман манастира Шишатовца. Тесла је размјењивао срдачна писма са својим сестрићем. Поврх тога, његово школовање је на пресудан начин потпомагао његов ујак и добротвор митро-

полит дабробосански и сарајевски Николај Мандић (1840–1907).

Из раног Теслиног дјетињства остаје упечатљива слика парохијског храма Светих апостола Петра и Павла у коме је служио његов отац прота Милутин, а у истоме храму млађани Никола чудесним звуком звона оглашавао света богослужења надањујући се и просвећујући се благодатним и животворним ријечима Божијим. Теслин отац, српски прота са Војне границе потписивао се са Родољуб Правичић, бранећи српску ствар у новинама тога доба и борећи се за слободу вјероисповијести православних Срба – војника, под Аустроугарском. Идеали којима се руководио овај знаменити прота током читавог живота можда баш најбоље потврђују његове ријечи написане у Сењу 31. јула/12. августа 1852. године: „Бога ми мога! Ништа ми није тако драгоцјено као слобода, благосостојаније и напредак Народа Мог и Браће, и за ово двоје – Церкву и Народ, гди год будем готов ћу бити живот мој положити...“ У истом писму, уочи расанка са Сењанима износи своје утиске пуне горчине, али с много наде да ће ствари поправити, а из писма се види да одлази као крајње частан човјек и свештеник коме су народни интереси изнад свега.

Теслина мајка Георгина – Ђука, као што смо већ рекли рођена је у породици српског православног свештеника Николе Мандића (1800–1863) и Софије Мандић, рођене Будисављевић из мјеста Грачац, у Лици. Софија и Никола су имали осморо дјеце, а Георгина им је била четврта, најстарија кћер. Међу тих осморо дјеце, био је и Петар, касније митрополит дабробосански Николај Мандић (1840–1907) као и Тома Мандић (1827–1906) свештеник горњограчачки и зрмањски. Иако није знала да чита, занимала се за поезију и знала је напамет многе српске народне пјесме и одломке из Његошевог Горског вијенца. Мајка Ђука га је учила да сву истину треба тражити у Библији.

Из свега наведеног да се закључити да је Тесла своје основне погледе на свијет стекао у хришћанској, православној породици – из „прве руке“ рекло би се, јер ријетко ко да је имао боље услове да упозна нашу вјеру православно. У таквом окружењу Тесла је формирао своје основне моралне и животне погледе.

Тесла је говорио: „Ја сам увјерен да је цио космос обједињен, како у материјалном, тако и у духовном погледу. Постоји у васиони неко језгро откуда ми добијамо сву снагу, сва надахнућа, оно нас вјечно привлачи, ја осјећам његову моћ и вриједности које оно емитује цијелој васиони и тиме је одржава у складу. Ја нијесам продро у тајну тога језгра, али знам да постоји и кад хоћу да му придам какав материјални атрибут, онда мислим да је то свјетлост, кад покушам да га схватим духовно, онда је то љепота и самилост. Онај који носи у себи ту вјеру осјећа се снажан, рад му се чини радост, јер се сам осјећа једним тоном у свеопштој хармонији.“

О Теслиној љубави према човјечанству свједоче и ове ријечи: „Најуспешнији човек у животу је онај који остварује највећу срећу кад може да каже, завршавајући свој дневни посао, да је учинио најбоље што је могао за свог ближњег“. Теслин аскетски начин живота за многе, нарочито велике индустријалце, представљао је препреку јер му се није могло прићи ни новцем ни женама. Говорио је да

је цијелога живота радио само оно што воли и што је на добробит човјечанства и трудио се да се избори са свим пороцима. Био је поносан на то што човјек може да се бори и избори са својим слабостима. Да се Никола Тесла никада није одрекао прадједовске вјере православне и да се читавог живота молио Богу, потврђује нам и вајар Мештровић, коме је Тесла тридесетих година прошлог вијека казивао: „Не молим се као некада, сваке вечери на коленима, али је све то у суштини исто.“

Владика Николај Велимировић сусретао се са Теслом током Првог свјетског рата, и остала је запањена прича о томе да је владика упитао Теслу: „Да ли сте Ви видјели струју?“ „Не“, одговорио је Тесла, „али знам да постоји. То Вам је као са Богом, иако га нико није видио, сви знамо да постоји.“

Када је посетио Лику, Тесла је свештенику Ђурђу – Ђури Орићу у Швици код Оточца 1889. рекао: „Моја вјера је вјера мога оца“.

Никола Тесла постигао је највећу част: био је кум храма Светог Саве у Герију, Индијана.

Војислав Гађиновић је 1938. у Њујорку основао Српску црквеношколску општину, за чијег је почасног предсједника постављен Никола Тесла. А у писму Јовану Дучићу коме се захваљује за новчану помоћ Тесла пише: „Свети Никола и Ви сте моји најбољи пријатељи. Вама и Вашој породици желим све најбоље поводом данашњег свеца (Синакса Архангела Михајла)“.

Највећи српски научник Никола Тесла упокојио се на Божић, 7. јануара 1943. и сахрањен је уз звуке српске пјесме „Тамо далеко“ у складу са својом жељом. Оно што до данас остаје нејасно јесте кремација Теслиних посмртних остатака која је била изричито противна његовом тестаменту. У дубокој старости живио је скромно, скоро на ивици биједи у хотелу „Њујоркер“ у Њујорку. Сахрањен је о трошку српских исељеника, а опијело је извршено у цркви Светог Јована. По налогу епископа Дионисија, опијело Николи Тесли у Њујорку служили су протојереј Душан Шуклетовић и прота Милан Мрвичанин, а четрдесетодневни помен у београдској Саборној цркви митрополит Јосиф, администратор Српске патријаршије уз саслужење дванаест свештеника. Сахрањивањем урне са пепелом у Београду при Храму Светог Саве, „геније који је освијетлио свијет“ почиваће мирно сахрањен по православним српским обичајима, а велика неправда биће отклоњена.

Литература:

Гојнић Владо, „Никола Тесла и Црна Гора“, Обод, Цетиње, 1995.

Зеџ Зорица, „Никола Тесла и Српска Православна Црква: Светосавска рефлексја о везама и наслеђу“, Београд, 2014.

Јовановић Бранимир, „Никола Тесла“, Београд, 1997.

Рајић Раде, „Никола Тесла и његов српски патриотизам“, Београд, 2012.

Српски дневник, број 55, од 10. јула 1855.

Тесла Никола, „Змај Јован Јовановић – Највећи српски пјесник данашњице“, Century Magazine, мај 1894.

ЗАДУЖБИНЕ НЕМАЊИЋА ИЗ XIII ВИЈЕКА У ЦРНОГОРСКОЈ ПЕРИОДИЦИ (1835–1941)

МР ВАСИЉ ЈОВОВИЋ

ЖИЧА

О манастиру Жичи говори се у једном тексту публицистичког карактера објављеног у Гласу Црногорца, поводом миропомазања краља Петра I Карађорђевића 1904. У тексту се наводи да је ова задужбина Стефана Првовјенчаног саграђена 1206, као мјесто гдје ће се крунисати српски краљеви и постављати архиепископи и епископи. Даље се у тексту наводи да је седам српских краљева крунисано у манастиру Жичи и да је сваки краљ ушао кроз засебна новоотворена врата и због тога се храм назвао „Седмовратна Жича“. На крају текста се истиче да се под кубетом манастира Жиче, под сводом врата, види слика Стефана Првовјенчаног и његовог сина Радослава који је приликом крунисања (1220) одређен за наследника престола.¹

МОНАСТИР МОРАЧА

О манастиру Морачи има доста текстова у периодици наведеног раздобља. Издвајају се текстови стручног садржаја Митрофана Бана² и Андрије Јовићевића³ у којима аутори посвећују пажњу и средњовјековном периоду у историји манастира Морача.

1 Седмовратна Жича и Студеница, Глас Црногорца, XXXIII/1904, бр. 40, 2; Храм Христа Спаситеља, сједиште Српске аутокефалне архиепископије, у новој организацији, коју је спровео Свети Сава (око 1224) по Жичкој повељи, коју је издао Стефан Првовјенчанин, постаје ново крунидбено мјесто српских краљева, в. Ј. Калић, Претече Жиче: крунидбена места српских владара, Историјски часопис, књ. XLIV (1997), Београд 1998, 85.

2 М. Бан, Опис манастира Мораче, Глас Црногорца, IV/1876, бр. 8, 3; бр. 9, 2–3; бр. 10, 2; бр. 11, 2; бр. 12, 2; бр. 13, 2; бр. 14, 2; бр. 15, 2; бр. 16, 2; бр. 17, 2; бр. 18, 2; бр. 19; М. Б. (Митрофан Бан), Манастир Морача, Бока, велики илустровани календар за просту годину 1913, 4–9.

3 А. Јовићевић, Опис манастира Мораче, Просвјета, II/1893, св. II, 84–88; св. III, 132–134; св. IV, 189–192; св. V, 251–254; св. VIII, 425–427; бр. IX, 479–483; исти, Манастир Морача, Древни српски манастири, 99–107. (= Зетски гласник, XI/1939, бр. 809, 2; бр. 810, 2; бр. 811, 2–4.

Митрофан Бан критикује мишљење, које је изнијето у Грлици и Далматинском магазину, да је манастир Морачу саградио Вукан Немањић и истиче на основу натписа на манастирској цркви да је манастир Морачу саградио Стефан, син великог кнеза Вукана („велики Књаз Стефан Вуканов“), у вријеме краља Уроша, 1252.⁴

Јовићевић истиче да се и у Црној Гори налази повећи број немањићких задужбина, од којих је највећанственији манастир Морача који се налази у Доњој Морачи, на десној обали ријеке Мораче, по којој је добио и име. Јовићевић такође истиче да је манастир Морачу подигао Стефан, син Вуканов и унук Стефана Немање, на десној обали ријеке Мораче 6760. од стварања свијета, а 1252. од рођења Исуса Христа, за вријеме владавине краља Уроша, како свједочи и натпис на горњем прагу великих врата женске припрате (западних улазних врата) и посветио је Успењу Пресвете Богородице.⁵

Кнез Стефан је у овоме манастиру примио монашки чин, гдје је и умро и био сахрањен у гробници која се налази са десне стране у мушкој припрати. Са сјеверне стране, уз саму велику цркву, призидана је мала црквица, посвећена св. Архиђакону Стефану, чије име је носио и ктитор,⁶ а на јужној страни велике цркве, на 20 метара удаљености, налази се мала црквица посвећена св. Николи, за коју по предању

кажу да је старија од велике цркве. Карактеристично је да Митрофан бан наводи да је велика црква грађена 137. година прије косовске катастрофе, што говори о великом значају који је за српски народ и српску цркву имала Косовска битка.⁷

Описујући архитектонски изглед цркве, Јовићевић наводи да се у мушкој цркви са десне стране уза зид налази огромна гробница, саркофаг, у коме је сахрањен оснивач манастира кнез Стефан Немањић. Црква има двоја врата: западна и јужна у романском стилу, која су вјероватно радили мајстори из Далмације. Из женске припрате улази се у малену „Стеван цркву“, названу по томе што је посвећена св. Архиђакону Стефану. Јовићевић детаљно описује и фрескопис цркве који потиче из различитих епоха,⁸ истичући композицију фресака са пророком Илијом, у којој се налази, с југа лијево од прозора, позната фреска гдје голубица доноси пророку Илији, колач у кљуну, а пророк Илија сједи замишљено.⁹ Манастир Морачу су крајем XV вијека или почетком XVI вијека опустошили и попалили Турци.¹⁰

Од драгоцјености Јовићевић наводи да се у манастиру налази један примјерак Октоиха, штампан на Ободу 1493. године, који иако нема поговора не губи своју вриједност. Јовићевић наводи и интересантан

4 М. Бан, Опис манастира Мораче, бр. 8, 3; М. М. Б., Манастир Морача, 6; Историја Црне Горе, II-1, Титоград 1967, 155. (В. Кораћ)

5 А. Јовићевић, Опис манастира Мораче, св. II, 85; исти, Манастир Морача, Древни српски манастири, 99.

6 М. М. Б., Манастир Морача, 6.

7 М. М. Б., Манастир Морача, 8.

8 А. Јовићевић, Манастир Морача, Древни српски манастири, 100–102.

9 А. Јовићевић, Опис манастира Мораче, св. III, 134

10 А. Јовићевић, Опис манастира Мораче, св. II, 86.

податак да се манастир помиње 1444. године када му је поп Никодим приложио три књиге.¹¹

Парох Горњоморачки Шћепан Војводић такође је у тексту идеолошког карактера писао о манастиру Морача и његовим црквама, наводећи да су о овом манастиру писали Митрофан Бан и Андрија Јовићевић у Гласу Црногорца. Војводић пише укратко о постанку манастира Морача.¹²

СОПОЋАНИ

Текст стручног карактера о манастиру Сопоћани написао је Андрија Јовићевић у Зетском гласнику.¹³ Јовићевић наводи да нигдје на цркви није забиљежена година постанка, али истиче да је манастир основао краљ Урош Велики око 1265, као и да је црква иконописана 1266. Дајући архитектонски изглед манастирске цркве, Јовићевић наводи да је црква посвећена Светој Тројици и да су Сопоћани као краљевска лавра дошли на треће мјесто, одмах иза Милешева.¹⁴ Карактеристике живописа су слике натприродне величине. Јовићевић наводи очуване слике: краља Уроша са сликом цркве у руци; његовог оца Стефана Првовјенчаног и Стефана Немање на јужној фасади; а на сјеверној је насликана смрт Урошеве мајке, Ане Дандоло и над њеним одром насликана је сва породица. На једној фасади су слике Уроша са Драгутином и Јелене са Милутином, како приводе своју дјецу Богородици. Јовићевић истиче да су у манастирској цркви сахрањени: краљ Урош, његова мајка Ана и српски архиепископ Јоаникије (1279).¹⁵

МОНАСТИР ГРАДАЦ

Глас Боке донио је приказ текста Максима Злоковића о Градачкој цркви, који је објављен у Гласнику скопског научног друштва.¹⁶ Наводи се да је манастирска црква подигнута крајем XIII вијека и да је ктитор била краљица Јелена, жена српског краља Уроша. У тексту се истиче Јеленино страно поријекло, и да Градац иако релативно позна грађевина, бар по времену када је завршен, не слаже се са већ тада потпуно утврђеним идеалом српског црквеног архитектонског типа. Наводећи ријечи архиепископа Данила о краљици Јелени, Злоковић описује архитектонски изглед Градачке цркве која је у рушевинама. Аутор приказа наводи, да Злоковић

наглашава да се у архитектонском погледу и стилској примјени декора у Градачкој цркви читава утицај приморске латинске школе, Јужне Италије и Апулије и да је Градац „задржао своју монументалност у корист унутрашњег простора следујући латинску традицију, те тако остаје усамљен примјер у низу српских црквених грађевина.“¹⁷ Аутор приказа истиче, да Максим Злоковић сматра, бавећи се већ одавно проблемом Градца и осврћући се на његово стилско диференцирање у односу према осталим црквеним грађевинама православне Рашке, да је допуштено посумњати у тачност казивања архиепископа Данила о Јелениној оданости и привржености православној цркви.¹⁸

11 А. Јовићевић, Манастир Морача, Древни српски манастири, 104–105.

12 Ш. Војводић, Кратки опис цркава у нахији Морачкој, Просвјета, XII/1901, св. XI и XII, 656.

13 А. Јовићевић, Манастир Сопоћани, Древни српски манастири, 147–151. (= Зетски гласник, XII/1940, бр. 820, 2; бр. 821, 2)

14 А. Јовићевић, Манастир Сопоћани, Древни српски манастири, 147; Манастир Сопоћани са црквом Свете Тројице подигнут је око 1260, в. Историја српског народа, I, Београд 1981, 397. (В. Ј. Ђурић)

15 А. Јовићевић, Манастир Сопоћани, Древни српски манастири, 148–149.

16 Ш., Градачка црква, задужбина краљице Јелене, Глас Боке, 4/1935, бр. 157, 3.

17 Ш., Градачка црква, задужбина краљице Јелене, 3; Манастир Градац са црквом посвећеној Богородици, подигла је краљица Јелена, жена српског краља Уроша I, око 1270, по узору на Студеницу, али је Градац обиљежен посебношћу кроз готичку стилску обраду, в. Историја српског народа, I, 398–399. (В. Ј. Коран)

18 Ш., Градачка црква, задужбина краљице Јелене, бр. 157, 3.

СЛАТКА СУЗА

ПРОТОЈЕРЕЈ МР СЛОБОДАН-БОБАН ЈОКИЋ

„И ЦВЕЋЕ И БУМБАРИ И ТРАВА И КЛАСЈЕ И ПЛАВЕТНИЛО И ПОДНЕВНА ЖЕГА... ДОЋИ ЋЕ ВРЕМЕ, ГОСПОД ЋЕ БЛУДНОГ СИНА ДА УПИТА: ЈЕСИ ЛИ БИО СРЕЋАН У ЖИВОТУ ЗЕМАЉСКОМ? И ЗАБОРАВИЋУ СВЕ – СЕТИЋУ СЕ САМО ОВИХ ПОЉСКИХ ПУТЕВА ИЗМЕЂУ КЛАСЈА И ТРАВА И ПРИПИВШИ СЕ УЗ МИЛОСРДНА КОЛЕНА, НЕЋУ МОЋИ ДА ОДГОВОРИМ ОД СЛАТКИХ СУЗА“.

ИВАН АЛЕКСЕЈЕВИЧ БУЊИН

Ове отрежњујуће и истините ријечи великог руског мислиоца, приповиједача и писца Ивана Буњина као да су и одредиле његов живот, живот који се живио, који се осјетио и дубоко урезао у сваку његову написану ријеч. Иван страдалник. Бунтовник. Одбациван и забрањиван. Сав у сложеностима, понорима и узлетима, искуствима да пад није пад, а узлет није узлет.

Распет између супротности. Боготражитељ. Падао, устајао, али ипак изнад свега волио и величао љубав према родној Русији и Господу. Јер шта је живот, и који му је смисао? Како свијет смјестити у ријеч, обухватити ријечју?

У том трагању живот није без горких суза и горких јецаја, суровости и самоће која може остати трајна ако се човјек не тргне и не потражи дубљи смисао свог постојања. Тек када се човјек осмјели, окрене око себе и увиди да у животу има другог живота, горко и тужно гледаће на прошло, а са новом васкрслом радошћу, отвориће се за једно ново гледање, нови живот који је океан безграничне Љубави, дубине, осмишљеног и одуховљеног постојања.

Јер, ако Љубави нема све је празно и узалудно: богатство и сиромаштво, здравље и болест, сусрети и разговори, живљење и умирање. Треба закопати мало дубље и у човјеку наћи човјека, продрмасати га за раме, отргнути га од спољашњег изгледа, палог живота, отргнути од тијела наруженог и оптерећеног гријехом, ослободити се од страсти, слабости и падова и доћи до унутрашњости, дубине, суштине, гдје нас чека Христос раширених руку. Закопати и схватити да је у тој унутрашњости сакривен лик Божији. Кад то учинимо сваког човјека прихватићемо онаквог какав јесте, прихватићемо га у љубави, видећемо у њему брата у Христу и он ће нам бити наш ближњи.

Јер Љубав је победила на Крсту и Распеће Христово је била горка суза, која је кроз Љубав донијела слатку сузу, Његово славно Васкрсење и живот вјечни и непролазни. И онда горка суза постаје Буњинава слатка суза која говори да живот поред свих тешкоћа ако

је испуњен Љубављу и жртвом постаје радостан и смислен. Зато сви они који су схватили ову истину треба да кажу свијету „који у злу лежи“, да медаља има и другу страну, да смисао живота није у очајању и безнађу, већ у снази сусрета и радости и миру у Духу Светоме.

Један од најбољих примјера Истине је Острошки светитељ који Истину свједочи вјековима, кријепећи нас небожедним огњем, отварајући цијело биће за сусрет са Богом, помажући нам у одбацивању заблуде да острошка пећина доноси само муку и горчину, неприступачност. Острошка пећина, наш Витлејем пројављује другачију Истину, Истину која коз Љубав свједочи чудо Христовог васкрсења.

ЛИЧНА ИМЕНА У СРПСКИМ НАРОДНИМ ИЗРЕКАМА

ПРЕДРАГ ВУКИЋ

О ЕТИМОЛОГИЈИ ЛИЧНИХ ИМЕНА КОД СРБА ПОСТОЈИ ОБИМНА ЛИТЕРАТУРА. ЕВИДЕНТНО ЈЕ ДА ЈЕ ДОБАР ДИО ЛИЧНИХ ИМЕНА У СРПСКОМ ЕТНОСУ СЛОВЕНСКОГ УТЕМЕЉЕЊА, ДОК ЈЕ ЗНАТАН БРОЈ ИМЕНА ЈЕВРЕЈСКОГ, ГРЧКОГ, РОМАНСКОГ ИЛИ ГЕРМАНСКОГ ПОРИЈЕКЛА. ПОЈЕДИНА ЛИЧНА ИМЕНА НАШЛА СУ СВОЈЕ МЈЕСТО И У БОГАТОМ КОРПУСУ СРПСКИХ НАРОДНИХ ПОСЛОВИЦА. О ТОМ ФЕНОМЕНУ, КОЛИКО НАМ ЈЕ ПОЗНАТО, ДО САДА НИЈЕ ПИСАНО. ОВА ТЕМАТИКА НЕСУМЊИВО ЗАВРЕЂУЈЕ ПАЖЊУ И СТУДИОЗНУ НАУЧНУ ОБРАДУ. УОСТАЛОМ, ЕВО НЕКОЛИКО ПРИМЈЕРА КОЈИ СУ НАМ ПОЗНАТИ.

Име Марко раширено је код нас захваљујући култу Св. апостола и јеванђелисте Марка. Исто име доводи се у етимолошку везу са именом римског бога рата Марса. На српском језичком подручју истом имену еквивалентно је наше народно име Ратко. Име Марко овјековјечено је и у народној пословици: „Сваки Марко ради наопако, а наш Марко и зло и наопако“. Тачно вријеме и поуздан разлог настанка исте изреке није нам познат. У сваком случају, исту изреку не можемо схватити буквално. Само се по себи разумије да није сваки човек који носи лично име Марко личност лошег карактера и насилног духа.

Исто име заступљено је и у узречици: „Не причај ми Маркове конаке“ као и у изреци: „Што утече Јанку, не утече Марку“. Име Јанко овјековјечено је и у старој народној пословици: „Касно Јанко на Косово стиже“. Иста изрека асоцира и на мађарског ве-

ликаша и јунака Јанка Хуњадија, који је у сукобу са Турцима поражен у боју на Косову 1448. У српској народној епици Хуњади се помиње као Сибињанин Јанко.

Име Ненад нашло је своје мјесто у изреци: „Нема нада у Ненада“. Разумије се, ни ову изреку не можемо узети без озбиљних резерви. Није сваки Ненад личност нестабилног и непостојаног карактера.

Име Милош овјековјечено је у изреци: „Два лоша убише Милоша“. Могуће је да иста изрека асоцира на на судбину српског јунака Милоша Обилића који је херојски погинуо у Косовском боју 1389.

Име Милан промовисано је у народној пјесми, али и у изреци: „Мој Милане, јабуко са гране“. Име Тодор нашло је своје мјесто у духовитој изреци: „Жив ми Тодор, да се држи говор“. Иста изрека карактерише празне и бескорисне говоре од којих шири друштвена заједница нема одређене добити. На

грчком језику име Тодор дословно значи „божији дар“. На српском говорном подручју еквивалентно је наше народно име Божићар.

Име Мирко наћи ћемо у инспиративној изреци: „Бирала бирка па изабрала криво-репог Мирка“. Изрека указује на судбине жена које су за своје животне сапутнике тражиле особе изузетних интелигентних и карактерних особина, да би се мимо свих очекивања на крају удале за особу са мноштвом мана и недостатака.

Лично име Радојица, овјековјечено у епској народној пјесми „Мали Радојица“, нашло је своје мјесто и у народној изреци: „Јача су двојица, него сам Радојица“. Заједница ће се сиурније и лакше сачувати и одбранити од изазова и искушења која живот носи него усамљен човјек као појединац, па макар био смјелог и одважног духа.

Име Мартин, много више заступљено код Хрвата него код Срба, нашло је своје мјесто у поучној хрватској изреци: Мартин у Загреб, Мартин из Загреба“. Иста изрека указује на феномен да се не мали број појединаца примитивног духа, и после дугогодишњег обитавања у некој просвијећеној друштвеној средини, није оплеменило нити промијенило своју стечену ћуд и нарав.

Старо женско име Маруша, некада заступљено у Црној Гори, а у новије вријеме посве изуобичајено и готово заборављено, наћи ћемо у раширеној узречици: „Свака шуша и Маруша“.

Женско име Мира овјековјечено је и у изреци: „Испод Мире сто врагова вире“. Овим се жели рећи да поједине жене које се наизглед одликују мирним и сталоженим карактером, у себи, у ствари, скривају конфликтан и импулсиван дух.

Сасвим је реално претпоставити да су још нека лична имена нашла своје мјесто у раскошно богатом корпусу српских народних изрека и узречица, али нам такви примери нијесу познати. Иста тематика заслужује шири и знатно исцрпнији научно-истраживачки приступ.

СПОМЕНИК НИКОЛИ ТЕСЛИ У ПОРТИ ДРЕВНОГ МАНАСТИРА КОСИЈЕРЕВО

СЕНКА ЧЛОВИЋ ШУМИЋ

НВО ДРУШТВО „НИКОЛА ТЕСЛА“ ОСНОВАНО ЈЕ ПРИЈЕ ДЕСЕТ ГОДИНА СА ЦИЉЕМ ОТКРИВАЊА ИСТИНЕ О ПОРИЈЕКЛУ ПОРОДИЦЕ НИКОЛЕ МИЛУТИНОВА ТЕСЛЕ И НАУЧНОГ ПРОМОВИСАЊА ИСТОРИЈСКЕ ИСТИНЕ, ТЕ ВЕЗИ НИКОЛЕ ТЕСЛЕ И ЦРНЕ ГОРЕ, ОДНОСНО РОДБИНСКИХ ВЕЗА КОЈЕ ИМАЈУ БРАТСТВА ТЕСЛА И ДРАГАНИЋИ. ЈЕДНА ОД ИНИЦИЈАТИВА ОВОГ ДРУШТВА ЈЕСТЕ И ПОДИЗАЊЕ СПОМЕНИКА НИКОЛИ ТЕСЛИ У ДОЊИМ БАЊАНИМА, КАО И УСТАНОВЉЕЊЕ ДАНА НИКОЛЕ ТЕСЛЕ У ЦРНОЈ ГОРИ, КОЈИ БИ СЕ, НА ДАН ТЕСЛИНОГ РОЂЕЊА, ПРИГОДНО ОБИЉЕЖАВАО У ЦРНОЈ ГОРИ И РЕГИОНУ. ДРУШТВО „НИКОЛА ТЕСЛА“ ОВИХ МЈЕСЕЦИ ИНТЕНЗИВНО РАДИ НА АКТИВНОСТИМА ВЕЗАНИМ ЗА ПОДИЗАЊЕ СПОМЕНИКА У БАЊАНИМА, ШТО ЈЕ И БИО РАЗЛОГ ДА РАЗГОВАРАМО СА ПРЕДСЈЕДНИКОМ И ОСНИВАЧЕМ ДРУШТВА, ДОЦ. ДР ТРИПКОМ ДРАГАНИЋЕМ.

Свевиђе: Можете ли навести на основу којих извора базирате Ваше тврдње да Никола Тесла води поријекло од братства Драганића о чему сте више пута писали у неким публикацијама?

Т. Драганић: Братство Драганић, старо је скоро 800 година. Доселили су се из Боке 1431. на Вилусе, гдје су око 1500. саградили цркву посвећену Светом апостолу и јеванђелисти Матеју, крсној слави Драганића. Око 1665, за вријеме Кандијског рата, Турци из Корјенића, Требиња, Гацка и Мостара извршили су погром над Драганићима, убили су на десетине Драганића, а преживјели су се одселили у више праваца. Једни су остали у Доњим Бањанима, у селу Петровићи, други су одселили у Србију, неки у Невесиње, Романију, Далмацију, Лику, Кордун, неки чак у Русију.

Свевиђе: Познати амерички књижевник и публициста Џон Џ. О’Нил (највећи биограф и лични пријатељ Николе Тесле) у својој књизи „Ненадмашни Геније – живот Николе Тесле“, (која је објављена 15. јула 1944. у Њујорку), описао је на више стотина страница живот нашег највећег научника и најзначајнијег свјетског проналазача.

Т. Драганић: Издавачко предузеће „Просвета“ из Београда је 1951. објавила ово дјело, комплетно преведено на српски језик. У поменутој књизи на 27. страници каже се да је Тесла свом биографу дао изјаву: „Презиме Тесла је старо је 250 година. Прије тога породично име је било Драганић“. Нема сумње да је геније, какав је био Никола Тесла, одлично знао своје поријекло, да је запамтио презиме својих предака и значајне датуме из браства Тесла – Драганић, јер је он васпитан у духу традиционалне и патријархалне српске породице.

Тесла је често говорио и са поносом истицао да је Србин који потиче из Лике од Тесла, значи од Драганића. Овим желим да укажем на све заблуде, неистине, гласине, контрадикторне и лажне податке о поријеклу Николе Милутинова Тесла – Драганића.

Свевиће: Ко сачињава Одбор за изградњу споменика?

Т. Драганић: Удружење чини више подбора за изградњу споменика Николи Тесли у чији рад су укључени научни радници, пјесници, књижевници, умјетници из цијелог свијета. Желим да нагласим да Братственичко-родбински одбор сачињавају представници братства Драганића и братстава која воде поријекло од Драганића, а то су: Тесле, Ђези, Ђезовићи, Голуби, Плакаловићи... Са представницима ових братстава успостављена је сарадња и добијена искрена и свестрана подршка.

Свевиће: Споменик намјеравате да подигнете у порти манастира Косијерево за шта сте добили благослов Његовог Преосвештенства Епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникија.

Т. Драганић: Његово Преосвештенство Епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникија, упознао сам прије више година са идејом да ми Драганићи и Тесле, намјеравамо да се једним монументални спомеником одужимо изданку нашег рода, нашем највећем братственику, а у постојбини наших и Теслиних предака у Доњим Бањанима. Првобитна идеја је била да се споменик подигне на Вилусима код Матијеве цркве, али смо од тога одустали. Добили смо благослов Његовог Преосвештенства да споменик подигнемо у порти древног манастира Косијерево. Овим путем захваљујемо нашем дичном Бањанину свијетлом Владици Г. Јоаникију на савјету и благослову.

Свевиће: Аутор овог монументалног споменика, којим Ваше братство жели да изрази захвалност највећем српском научнику и најзначајнијем свјетском проналазачу, биће проф. др Драган Раденовић, чији рад „Крст Николе Тесле“ је недавно освештан и постављен у порти Саборног храма Христовог Васкрсења у Подгорици.

Т. Драганић: Скулптуре свјетски познатог и признатог проф. др Драгана Раденовића налазе се у значајним свјетским музејима, просторима архитектуре и урбанизма, у отвореним природним просторима, приватним колекцијама. Излагао је на више десетина самосталних изложби и неколико стотина колективних изложби у земљи и иностранству. Радио је у атељеу Душана Џамоње и атељеу Хенрија Мура. Идеја о изгледу будућег споменика је, још увијек, у умјетничким размишљањима, у одабиру материјала. Оно што је сигурно да ће бити јединствен и да ће на њему писати Никола Милутинов Тесла-Драганић.

Свевиће: Када се може очекивати да споменик буде урађен и постављен?

Т. Драганић: Тешко је рећи прецизно зато што овај пројекат тражи многа питања и одго-

воре. Ове године навршава се 160 година од рођења Николе Тесле, па се надамо да ћемо овај јубилеј свечано прославити достојанственим црквено-народним сабрањем.

Свевиће: Ви сте и пјеснички инспирисани личношћу великана какав је био Никола Тесла.

Т. Драганић: Одавно постоји моје пјесничко интересовање за братственика Николу Теслу о коме сам написао више пјесама од којих су неке преведене и на стране језике, а неке се налазе у рукопису и чекају штампање. Познато је да је Тесла био генијални проналазач, који је задивио и задужио читаво човјечанство, али се мање зна да је био умјетничка душа, да је одлично познавао свјетску књижевност, писао пјесме, дружио се са пјесницима. Највише је волио и преводио Јована Јовановића Змаја са којим се дописивао. Волио је гусле и епску поезију, нарочито из Косовског циклуса, те Његошев „Горски вијенац“, интересовао се за битку на Вучјем Долу, чију сточетрдесетогодишњицу ћемо прославити ове године.

ЗВИЈЕЗДА ИСТОКА ОДЛАЗИ У СВЕМИР

Николи Милутинову Тесли

Далеки мој предак
Никола Милутинов
Лети са свјетлосним кишобраном
Од Нијагаре и Колорада
До цркве у Смиљану

Засијеца са Теслом
Стољетни вишевијековни
Хиљаду година
Млад Храст
Из стабла излази неоткривене силе
Тече излива се наизмјенична струја
Зрели научни плодови
Свемирска Свјетлост

И попадаше све
Тамне материје
Метеорске отровне репате комете
Неоткривене црне рупе

Задрхта планета Васиона
И прође
Прође ноћ

Блиски мој предак
Род рођени
Бежична огњена Матица
Струја нашег рода
Враћа се преко
Лике Книна Равних Котара Романије
Дрине Таре Требишњице
Боке Савине
Вучјег Дола Стражишта Росуља

Враћа се својој колијевци
У свој крајолик
Драганића Вртини Вилусима
Цркви Светог Јеванђелисте и Апостола Матеја
Древном Манастиру Косијерево
Враћа се
У дно свог корјена

А у Бијелом Граду
На Врачару
Код Храма Светог Саве
Славом научног новомученика
И Ореолом свенаучног свеца
Изњедри последњи свој бекрајни изум
Нову свјетлосну свемоћ
И засади нови ослонац
Планети Земљи
Звијезди Земљи
Млијечном путу
Галаксијама бесконачним Свемиру
Свемиру

О Видовдану, 1989.

ОСВЕЋЕЊЕ ЦРКВЕНО-НАРОДНОГ ДОМА У БРОЋАНЦУ

БОЖИДАР ЈАНИЧИЋ

У БРОЋАНЦУ ЈЕ 19. МАРТА 2016. ГОДИНЕ, ОСВЕЋЕН НОВОПОДИГНУТИ ЦРКВЕНО-НАРОДНИ ДОМ. У ИМЕ МЈЕШТАНА БЕСЈЕДОМ СЕ ОБРАТИО Г. БОЖИДАР ЈАНИЧИЋ.

Преосвећени владико, часни оци, браћо и сестре.

Стара изрека каже да ако желите да упознате један народ пођите и видите како су му срећене Богомоље и гробља, тј. какав однос има према својим највећим светињама. Ако су они срећени и ако се о њима води рачуна знајте да је душа тога народа још увијек жива и да је то добар народ. Ту изреку су знали и што је још битније живјели наши преци. А највеће светиње једног народа су Храм, гробље и породица.

Братства Јаничића, Даковића, Драганића и Кандића су ову истину одувјек знали па су на овом гробљу прије скоро сто година, иако у великом сиромаштву и немаштини, али знајући да је „земаљско за малена царство а небеско од сада и довијека“ подигли на староме гробљу овај Храм и посветили Светоме Апостолу Луки. Али наши преци су знали још једну истину. А та је истина да нас ништа лепше, топлије, срдачније не окупља и да нас ништа лепше не грије и збратимљује и оно што је најбитније не обожује него ове наше светиње. Сваки овај гроб, сваки овај камен, свако ово спомен обиљежје који нас окружују свједоче то да смо рођени на земљи, да на земљи живимо али да за нечим већим, узвишенијим, трајнијим и непролазним стремимо и тежимо. Зато морамо да наше светиње његујемо, одржавамо, украшавамо и унапређујемо. Како једном рече један велики мислилац: „Ове светиње немају своје руке. Ваше руке, то су њихове руке. Ваша

вајући, обнављајући своје светиње ми у ствари чувамо и обнављамо себе и своје породице. Васо Јаничић ношен овим идејама о прецима и потомцима постаде задужбинар овог Црквеног дома и капеле и данас их предаје у власништво и на употребу својој Цркви, тј. Епархији будимљанско-никшићкој, и вјерном народу. Јер и сама ријеч Ктитор – Задужбинар означава у нашем језику добро дјело, које човек чини из љубави према Богу и људима. То је дјело не из личног интереса и сопствене користи. То је добро дјело учињено „за душу“ и због тога се Ктитори помињу у току богослужења за здравље и дуг живот како самога ктитора тако и чланова породице, и спас душа преминулих предака.

Молимо Вас да прије свега у своје име и у име мјештана Броћанца преда уговор о поклону овог Дома Епархији будимљанско-никшићкој и њеном вјерном народу као и пригодни дар, Библију, најсветију књигу која је икад написана, њеном владици Јоаникију.

У име мјештана Броћанца желим да Васу Јаничићу уручим пригодни поклон.

У име мјештана Броћанца желим да Васу Јаничићу уручим пригодни поклон.

Онај који се највише потрудио око организације остварења овога пројекта је свакако Мирослав Јаничић којем такође у име мјештана уручујемо овај пригодни поклон. На крају да се захвалимо свима вама који сте дошли да са нама учествујете у овој нашој данашњој радости и да вас позовемо у новоосвећени дом на трпезу љубави.

душа је њихова душа и колико ће оне бити љепше и украшеније, оне ће бити Богу милије, а нама људима корисније“. Јер кад њих обнављамо онда обнављамо себе. Ако нема овог првог онда има оно друго а то друго се деси ако заборавимо светиње, ако заборављамо себе и ближње своје, заборављамо биће и душе своје а то доноси распад и расуло, то доноси униженост и пониженост, то доноси мржњу, себичност и неслогу, то доноси страдање. Онда нема ни сабрања ни окупљања јер једни друге гледамо неким другим очима, једни друге не гледамо и не препознајемо по добрим дјелима, по добротинству и љубави већ један на другога гледамо са мржњом, злом и подјелама. Онда је човек човјеку вук, а не човек да буде човјеку брат и пријатељ. И оно што треба још да знамо јесте да ми сами бирамо којим ћемо путем ићи и који ћемо избор и идеал у животу имати. Али треба да знамо да су наши преци ако је требало и живот свој остављали да би заштитили ово прво и то прво оставили нама у аманет.

Овај сабор на који нас је окупило ово наше ново дјело најбоље је свједочанство да тај аманет наших предака не заборављамо и да желимо да га живимо и пренесемо у наслеђе својим потомцима. Да овај Црквени дом који је изникло код ове Цркве буде по оној Његошевој: „На гробу ће изнићи цвијеће за далеко неко покољење“. Чу-

НОВА КЊИГА ПРЕДРАГА ОСТОЈИЋА У ИЗДАЊУ „АРМОНА“ ИЗ БЕОГРАДА

„ЦРНОГОРСКА САНЦАЧКА ВОЈСКА НА ГОРЊОДРИНСКОМ ФРОНТУ (1914-1915)“

Нова књига историчара Предрага Остојића „Црногорска Санџачка војска на Горњодринском фронту (1914-1915)“ открива нове чињенице о догађајима који су се десили пре више од 100 година и који су обележили, не само време ратно, време страдања, већ и време када се, чашћу и образом, када су делом исписиване најславније странице наше историје. Рецензенти ове књиге проф. др Мира Радојевић и доцент др Александар Животић оценили су ову књигу веома високом оценом и препоручили је како стручној тако и широј читалачој публици, свима онима, који нису имали прилику да боље упознају време и догађаје који су тема ове књиге. Књига говори о улози црногорске Санџачке војске сердара Јанка Вукотића у ратним операцијама на Горњодринском фронту у једној офанзивној и две дефанзивне фазе, када је довољно дуго брањен правац продора аустроугарских снага од Дрине према Прибоју, Пријеполу и Сјеници и њихов покушај пресецања одступнице и уништења српске војске у одступању. Интересантно је да се аутор, како су то приметили и рецензенти, није упуштао у закулисне радње, које су више пута током ратних операција претиле да поремете односе „међу браћом“, већ је његов предмет интересовања био искључиво фронт, ратник и ратници, који су надчовечанским напором бранили сваки педаљ, сваку стопу своје отаџбине и слободе. Пуних

петнаест месеци црногорска Санџачка војска одолевала је вишеструко бројнијем и технички опремљенијем противнику и како су приметили савременици “одужила се српству во вијеки вјеков амин” Без сумње, ова књига наћи ће своје место у раветљавању догађаја у времену, које је било просто заборављено, односно забрањено, јер како другачије протумачити да битка на Вихри код Рудог и страдање 110 регрута црногорске Санџачке војске у једном дану 2. децембра 1914. није залужило спомен обележје, а страдање 7 партизана и десетак италијанских војника у Другом светском рату на готово истом месту буде обележено и слављено као прва велика битка Прве пролетерске бригаде.

Несумњиво, аутор је овом књигом подигао један својеврстан споменик страдалим ратницима и на тај начин њихова имена уписао у књигу незаборава.

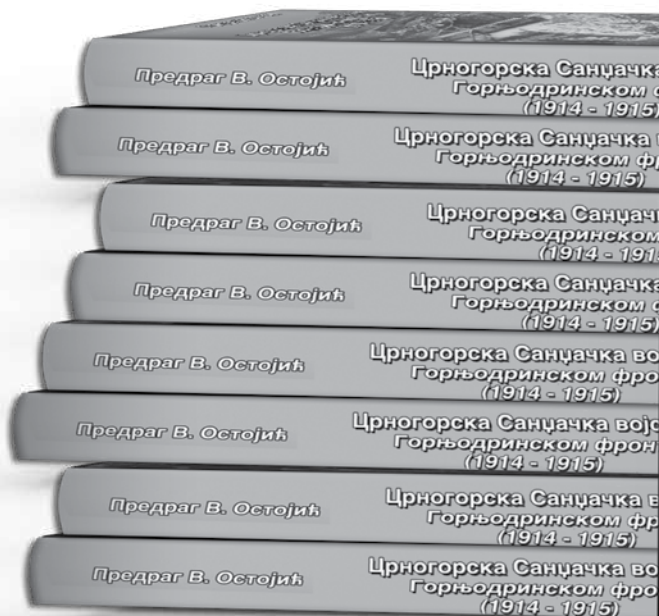
РЕЦЕНЗИЈА

КЊИГЕ ПРЕДРАГА В. ОСТОЈИЋА "ЦРНОГОРСКА САНЏАЧКА ВОЈСКА НА ГОРЊОДРИНСКОМ ФРОНТУ (1914–1915)"

Обновљеним интересовањем истраживача за историју Првог светског рата, изазваним обележавањем стогодишњице његовог почетка, отворене су многе теме, откривени до сада ретко коришћени, готово непознати историјски извори и постигнут значајни резултати, којима су знатно проширена

доскорашња сазнања. Истовремено, може се рећи да су повремено исправљане и својеврсне неправде, односно од заборава или погрешних тумачења, „спашене“ бројне личности и војне јединице. Једном од таквих неправди колега Предраг В. Остојић је сматрао недовољно познате операције које је током 1914. и 1915. водила Санџачка војска сердара Јанка Вукотића, а нарочито преоштро вредновање њеног повлачења са положаја према Сарајеву у другој половини октобра 1914. године.

Настојећи да што објективније сагледа ратни учинак Санџачке војске и њених старешина, колега Остојић је користио необјављене историјске изворе, похрањене у Војном архиву, вишетомну едицију Велики рат Србије, друге објављене документе, сачувана сећања, међуратну периодику и релевантну историографску литературу. На тој је основи сачинио прецизну реконструкцију састава и структуре Санџачке војске, формиране 25. августа 1914. године, њене опреме и наоружања, старешинског кадра, добијених оперативних задатака и свакодневних борбених дејстава. Не упуштајући се превише у шири контекст односа између српске и црногорске владе, као ни у бројна политичка питања, првенствено је пратио војне активности. Трдући се да то учини што детаљније и прегледније, излагање је поделио у три целине, у чијим је оквирима суштински приказао три борбене фазе Санџачке војске: 1) офанзивну према Сарајеву, која је трајала од 15. септембра до 24. октобра 1914; 2) њене одбрамбене операције на Дрини и преузимање зоне одговорности

од српске Ужичке војске у време Колубарске битке од 15. новембра до 15. децембра 1914; 3) такође одбрамбене операције вођене од 24. октобра до 16. новембра на правцу Рудо – Прибој и од 8. до 16. новембра 1915. године на Јавору, на правцу према Сјеници.

Међу важнијим закључцима које је колега Остојић посебно истакао издвојили бисмо оцену како успеха тако и повлачења Санџачке војске са положаја ка Сарајеву. По његовом мишљењу, јединице ове војске су тада успеле да „изврше свој оперативни задатак, јер су успориле и умањиле притисак аустроугарских снага на средњој и доњој Дрини, што је у крајњем случају и био циљ ове операције“. Управо из тог разлога, „њено повлачење са достигнутих положаја према Сарајеву приликом аустроугарске офанзиве у другој половини октобра 1914. ни у ком случају није био чин исказивања слабости, кукавичлука или издаје браће, како су то неки савременици представили, већ сплет објективних околности, које ће довести до спасоносног повлачења целокупне српско-црногорске оперативне групе према Дрини.“ У време Колубарске битке, пак, извршавајући наредбе и постављене циљеве „по веома лошим временским приликама,

лоше опремљена, као ни једна војска у тадашњој Европи, црногорска војска је показала на дјелу да је жртвовање и братска помоћ јача од било каквих калкулација, које су прављене негдје далеко од ратишта, гдје се проливала крв за одбрану части и отаџбине.“ Напокон, „врхунац ратне вјештине и умјећа командовања, чојства јунаштва и пожртвовања војника и официра“, Санџачка војска је, по мишљењу колега Остојића, испољила током аустро-немачке офанзиве у јесен 1915. године, када је „до пуног изражаја (дошла) вјештина командовања сердара Јанка Вукотића, који ће правовремено преузевши одбрану фронта на Дрини код Вишеграда, а затим личним примјером на првој линији фронта са војском, спријечити намјеру непријатељских снага да униште српску војску у повлачењу.“

Образлажући наведена мишљења и закључке низом документа различитог порекла и прецизним праћењем борбених дејстава Санџачке војске, колега Предраг В. Остојић успео је да направи целовит преглед њених активности и тиме пружи допринос познавању ратне вештине и војних операција у Првом светском рату. Његово излагање је јасно и прегледно, а на појединим страницама сликовито и узбудљиво, због чега верујемо да ће обогатити постојећу историографију и истовремено стећи заинтересоване читаоце и изван кругова историчара посвећених овим темама.

Проф. др Мира Радојевић

О АУТОРУ

ПРОФ. ПРЕДРАГ В. ОСТОЈИЋ

Књижевни рад почео је објављивањем пјесама и кратких прича у књижевним часописима. Његове пјесме налазе се у антологијама „Дурмиторски пјеснички вијенац“ и „Кад Рудо лиром заруди“, као и у монографији „Зета некад и сад“ Објавио је:

-Збирку поезије „Пуна празнина“ у издању Универзитетске ријечи у Никшићу, 1990.;

-Роман „Чичина прича (или) Страдање српско“, Београд, 2006 – 2012. (6 издања), за који је 2008. године добио награду „Драгиша Кашиковић.“

Проучавајући историју II свјетског рата објавио је више чланака у историјским часописима и онлајн издањима, а 2010. године објавио је:

-Историјску студију: „Заробљавање генерала Михаиловића“, Армон, Београд 2010 – 2012 (три издања); Дабар Добрун, 2015. (4. издање)

Проучавајући период I свјетског рата објавио је:

-Историјску студију: „Горњодрински офанзивни фронт 1914“, Армон, Београд 2014.

Књига „Црногорска Санџачка војска на Горњодринском фронту“ резултат је научно-истраживачког рада и његов допринос спознаји историје српског народа у XX вијеку.

Предраг
Остојић

РЕЦЕНЗИЈА

НА РУКОПИС ПРЕДРАГА В. ОСТОЈИЋА
"ЦРНОГОРСКА САНЦАЧКА ВОЈСКА НА
ГОРЊОДРИНСКОМ ФРОНТУ (1914–1915)"

Имам посебну част и задовољство да Вашој пажњи препоручим рукопис колеге Предрага Остојића „Црногорска Санџачка војска на Горњодринском фронту (1914–1915)“. Понуђени рукопис представља сублимирану историју ратних операција које је водила црногорска Санџачка војска на Горњодринском фронту током 1914. и 1915, прилагођену не само потребама стручне јавности, већ и шире читалачке публике. Колега Предраг Остојић је стручној јавности познат као поуздан, прецизан и темељан истраживач широког круга питања везаних за заједничке операције српске и црногорске војске на просторима источне Босне, и Санџака током Првог светског рата.

Аутор је настојао да да прикаже операције које је Санџачка војска водила од почетка ратних операција 6/7 август 1914, преко офанзивне операције према Сарајеву, која је изведена од 15. септембра до 6. октобра 1914. у садејству са српском Ужичком војском, до практично једногодишње одбрамбене операције на Дрини у којој је имала задатак да штитећи важан правац могућег продора аустроугарских трупа кроз Рашку област осигура заједнички фронт и непрекидну везу између две српске краљевине. Водећи непрекидне борбе од 22. октобра 1915. на Дрини, код

Вишеграда, на правцу према Рудом и Прибоју, затварајући правац наступања 62. дивизије ка Мокрој Гори и Ужицу, пружајући жесток отпор јединицама 19. аустроугарског корпуса у наступању према Кокином Броду и Новој Вароши, жртвујући се на Јавору у одбрани правца Сјеница – Нови Пазар, водећи Мојковачку битку, као битку која ју је уврстила у национални мит, Санџачка војска под командом сердара Јанка Вукотића успела је да осигура правац одступања српске војске према Јадранској обали.

Опште узевши, ауторовим приступом самој теми, начином истраживања и сагледавања сложене проблематике учешћа Санџачке војске у Првом светском рату, прецизним језиком и допадљивим стилем, колега Остојић је више него успешно у тоталитету приказао и показао каква је била њена улога у Великом рату и колики је допринос црногорске војске тријумфу Српске војске у до тада највећем оружаном сукобу у људској историји.

Имајући у виду наведено, слободни смо да свесрдно подржимо објављивање рукописа колеге Остојића у нади да ће публикавањем ове важне монографије, значајне не само за историју Првог светског рата и учешћа црногорске војске у њему, већ и историју Србије, Црне Горе и српског народа бити задовољена знатижеља доброг дела читалачке публике и дат нов допринос свеобухватнијем разумевању историје једног посебног друштвеног и националног феномена.

доц. др Александар Животић

Катедра за историју Југославије Филозофског
факултета у Београду

Извор: www.savremenaistorija.com

КЊИГА О ПРВОМ СРПСКОМ СВЕТИТЕЉУ

МР ВАСИЉ ЈОВОВИЋ

(У СПОМЕН И СЛАВУ СВЕТОГ ЈОВАНА ВЛАДИМИРА, КЊ. 1, МИТРОПОЛИЈА ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКА, СВЕТИГОРА, ЦЕТИЊЕ, 2015, 328 СТР.)

Поводом обиљежавања 1000-годишњице мученичког страдања Светог Јована Владимира (1016-2016) изишла је, 2015, књига У спомен и славу Светог Јована Владимира, у издању Митрополије црногорско-приморске и ИИУ Светигоре (Цетиње), и с благословом Архиепископа цетињског, митрополита црногорско-приморског и егзарха свештеног трона пећког господина Амфилохија.

Ово је прва књига у оквиру едиције Свети Јован Владимир и представља зборник објављених радова о Светом краљу. Уредник издања је Јован Б. Маркуш. На насловној страни налази се фотографија иконе Светог Јована Владимира, рад Уроша Предића, која се налазила у цркви Светог Петра Цетињског на Ловћену од њеног обнављања 1925. до рушења 1972. (Снимак иконе начињен је непосредно пред рушење завјетног храма).

Уводна ријеч у зборнику је из приступне бесјед митрополита Амфилохија Радовића, приликом увођења у трон Митрополита црногорско-приморских у Цетињском манастиру, 30. децембра 1990: „Овај ‘олтар прави’ подигнут ‘на камену крвавом’, на том и тако непоколебљивом Темељу утемељен, саграђен је и на светим стубовима, који се неће помјерити вавијек вијека. Први од тих светих стубова јесте Свети Јован Владимир, зетски краљ мученик. Његова света и мученичка жртва, његово невино заклање за правду и истину, стамени је стуб ове Столице и њеног свједочења кроз историју. Његова мученичка крв се помијешала са крвљу Голготског Мученика, поставши свједочанство истинског начина постојања и вјерности до крви истини, а тиме – примјер и стални императив свима онима који су служили истини на овом мјесту и на овим просторима.“

У Предговору, који су написали Предраг Вукић – историчар и Младен Загарчанин – археолог, дат је преглед неколико значајнијих историографских радова о Светом Јовану Владимиру. Аутори предговора констатирају да је релативно мали број историјских извора који

говоре о Светом краљу, као и да основне појединости о животу и раду овог краља мученика сазнајемо из Барског родослова, у којем је сачуван централни одломак Житија Владимирова. Аутори преговора говоре и о култу Светог Јована Владимира истичући да се култ Светог краља афирмисао као неуништива духовна и културолошка вриједност православне цивилизације на просторима Црне Горе. Српска православна Црква и Цетињска митрополија у пуној мјери поштују и уважавају лик и дјело Светог Јована Владимира, празнујући сваке године спомен на овог древног светитеља 22. маја / 4. јуна. У Стихири српским светитељима, Свети Јован Владимир се дословно слави и помиње као „првомученик српски“.

Аутори су уврстили у Зборник, поред житија Светог Јована Владимира и четири капиталне публикације, које, по њиховом суду, обједињују свака у свом формату, највише чињеница о овој инспиративној тематици. Зборник се састоји од пет публикација: Житије и страдање Светог мученика Јована Владимира, краља српског (стр. 21-30) и Похвала Светом краљу Јовану Владимиру (стр. 31-37); Читанке о Светом краљу Јовану Владимиру (стр. 39-127); Свети Јован Владимир (стр. 129-202); Пречиста Крајнска, први словенски споменик у Црној Гори (стр. 203-293) и Свети Јован Владимир у своје и нашем времену (стр. 295-326).

Житије и страдање Светог мученика Јована Владимира, краља српског објавио је архимандрит Јустин Поповић у оквиру својих Житија светих за месец мај (Београд, 1974), а у овај Зборник је уврштена и Похвала Светом краљу Јовану Владимиру, преведена из његове службе на грчком, коју је такође приредио Свети ава Јустин Ћелијски.

Настојањем владике охридског Николаја Велимировића публикована је 1925. садржајна публикација Читанка о Светом краљу Јовану Владимиру, која нуди обиље чињеница, мање о животу и раду кнеза Владимира, а много више о његовом култу на простору Црне Горе, Албаније и Македоније. Настојањем Митрополије црногорско-приморске публикација је поново штампана 1990, а штампана је и у издању Српске књижевне задруге 2002. у Београду. Читанка о Светом краљу Јовану Владимиру, епископа Николаја Велимировића се састоји од: 1. Пролог (Стеван Сремац). 2.

Житије (Словенско Житије, прештампано у Венецији 1802). 3. Краљ Владимир и Свети Наум (пјесма). 4. У борби против Самуила (Разговор војника о Владимиру, „Владимир и Косара“, драма Лазара Лазаревић, акт I, позорје I). 5. Владимир у самоћи и у молитви (Пред полазак у Самуилов табор. „Владимир и Косара“, акт II, позорје IV). 6. Косара моли оца за сужња Владимира (Стеван Сремац). 7. Тамновање и женидба (поп Дукљанин). 8. Песма о краљу Владимиру (Андрија Качић-Миошић). 9. Свадба у Преспи (Стеван Сремац). 10. Похвала Зети (Краљ Никола: „Балканска Царица“). 11. Писмо Елбасанцима о светом Јовану Владимиру (Писато 1690. године као предговор грчкој служби св. краљу Владимиру, Јован Пап). 12. Vladislav na veru poziva Vladimira („Vladimir i Kosara“, опера, Petar Preradović). 13. Крст краља Владимира (Иван Јастребов). 14. Пут краља Владимира (пјесма владике Николаја). 15. Правда светог краља Владимира (Епископ Николај). 16. Карактер краља Владимира (Андрија Качић-Миошић, Из грчког Житија, Кедрин, поп Дукљанин). 17. Светом Српском краљу Јовану Владимиру, пјесма (П. Ј. Одавић). 18. Народна казивања о краљу Владимиру (Епископ Николај) (Црква св. Атанасија и село Владимирово; Ђафа Сан; Свети Јован Бигорски; Манастир свети Наум). 19. Црквене песме о Светом Владимиру (Стихира на вечерњи, Тропар). 20. Смрт краља Владислава (Јован Стерија Поповић). 21. Похвала светом Јовану Владимиру (Грчко житије св. Јована Владимира). 22. Дарови светог Јована Владимира (пјесма). 23. Свето Писмо и Краљ Владимир (Епископ Николај). 24. Патерик Манастира Светог Јована Владимира код Елбасана (Црква Светог Краља; Чудновато дрво; Појава крста; Коњаник без главе; Свети Краљ се не да украси; Изношење моштију и целивање; Исцељење од падавице; Арамије зли завршили; Светитељ се јавио у сну; Исцељење неме девојке; Привиђење лопова; Светитељ помаже бездетним. 25. Поговор (Епископ Николај).

Чедомир Марјановић објавио је 1925. у Београду монографију Свети Јован Владимир, која у себи синтезира мноштво занимљивих али и готово заборављених података о култу Светог краља кроз миленијумско раздобље од 1016. до 1925. Аутори наводе да је ова драгоцену студију била готово заборављена, и да није била цитирана и популарисана у научној јавности колико је реално сазлаживала. Такође је и она поново публикована у Подгорици 2003.

Књига Чедомира Марјановића Свети Јован Владимир се састоји од: Увод; 1. Досељавање Словена на Балканско Полуострво. 2. У чему је био проблем Словена? 3. Хришћанство у служби грчке политике. 4. Како се ширило Хришћанство међу Словенима на Балканском Полуострву? 5. Манастири и испоснице на обалама Охридског и Преспанског језера. 6. Ширење Хришћанства у X и XI веку. 7. Први испосници Словенски. 8. Покрштавање Срба. 9. Срби под Римокатоличком

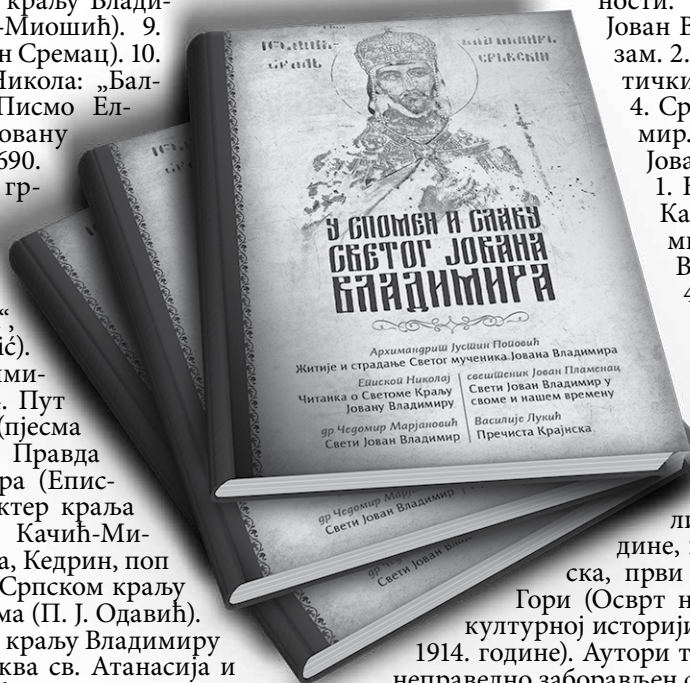
црквом. 10. Богумилство. 11. Политичке прилике онога доба. 12. Зета у X веку. – I. Део: Живот и рад Светог Јована Владимира: 1. Извори. 2. Живот и рад Св. Јована Владимира. 3. Синаксар Св. Јована - Владимира. 4. Предање о Св. Јовану Владимиру у – Зети. 5. Историја мошти Св. Јована Владимира. 6. Задужбине Св. Јована Владимира. 7. Иконе Св. Јована Владимира. 8. Значај Св. Јована Владимира као црквено-историјске личности. – II. Део: Српска књига и Св. Јован Владимир: 1. Славизам и грцизам. 2. Борба с латинштином. 3. Критички дани Славизма у XI и XII веку. 4. Српске књиге и Св. Јован Владимир. – III. Део: Канонизирање Св. Јована Владимира за светитеља: 1. Како се врши канонизација. 2. Канонизације Св. Јована Владимира. 3. Прослављање Св. Јована Владимира код римокатолика. 4. Завршетак.

Једину монографију о манастиру Пречиста Крајнска код Бара, чија је историјска судбина чврсто и недељиво везана за личност, дјело и култ кнеза Владимира, објавио је публициста Василије Лукић, на Цетињу 1974. године, под насловом Пречиста Крајнска, први словенски споменик у Црној Гори (Осврт на њену улогу у политичкој и културној историји Дукље – Зете и на догађаје до 1914. године). Аутори такође наглашавају да је Лукић неправедно заборављен стваралац.

Свештеник Јован Пламенац, барски парох, објавио је 2012. у Бару садржајну публикацију Свети Јован Владимир у своме и нашем времену, која доноси нова сазнања о историјском континуитету и манифестацији култа Светог краља кроз наше колективно миленијумско трајање на просторима од Бара до Свете Горе, Охрида и Елбасана. Књига се састоји од поглавља: Свети мученик Јован Владимир, кнез српски; Крсна смрт; Народна казивања о Светом Краљу; Легенде и чуда; Румијска литија; Литерарно надахнуће и Надвременост Светитељева.

Изучавати личност и дјело Светог Јована Владимира, а посебно светитељски култ без ових публикација, обједињених у зборник У спомен и славу Светог Јована Владимира, једноставно није могуће. Заинтересовани читаоци и научни прегачи ће управо у овим публикацијама наћи највећи број чињеница које се односе на живот и дјело кнеза Владимира, и на светитељски култ ове величанствене личности наше прошлости, који истрајно траје већ пуних хиљаду година. Личност и Култ Светог краља мученика служиће као непресушно врело инспирације, како садашњим, тако и будућим генерацијама научних прегача, умјетника, теолога и надахнутих стваралаца у сфери културе уопште.

Овим дјелом аутори су урадили импозантан посао који има вишеструку димензију и специфичну научну и националну тежину. Поред сопствених сазнања, сабирајући и вјешто укомпоновајући у насловљене садржаје најбоља знања других, аутори су овим свестраним и обухватним радом дали драгоцену монографију о првом српском светитељу, коју са задовољством препоручујем за читање и коришћење.

ЉУБИША ЗДРАВКОВ СТАНКОВИЋ

На Српском православном гробљу у Беранама, у понедељак, 1. фебруара ове године, сахрањен је новопрестављени слуга Божји Љубиша Станковић, велики добротвор Цркве.

Био је једно од четворо дјеце (два сина и двије кћерке) Здравка Станковића, познатог беранског привредника, добротвора Српске Православне Цркве, и добитника многих признања међу којима је и Орден Светог Саве, и његове честите супруге Миланке-Милке, рођене Вукићевић, која се упокојила прије осам година.

Љубиша је рођен 1968, у Беранама, у њима је завршио основну и средњу школу, а потом је на Вишој економској школи у Сремским Карловцима стекао звање економисте.

Од почетка до краја радног вијека Љубиша је радио у приватној породичној фирми, чији је оснивач његов отац, која се ширила, и дјелатностима и капацитетима: у пчеларству, сточарству, пољопривреди, трговини, услугама... постепено, у складу са економским могућностима које су плод рада и домаћинског пословања, а не путем махинација каквих је ово вријеме препуно.

Са супругом Маријом има троје дјеце: сина Светозара, и кћерке Анастасију и Сару.

Нема ни једне добре особине ове породице – а она је, заиста, од врлина саздана – а да Љубиша није био не само њен прави репрезент него и да јој није додао – квалитет више.

Зато, за десет сати, 31. јануара и 1. фебруара, колико је трајало изјављивање саучешћа породици поводом Љубишине смрти, није било ни једног тренутка а да, бар три-четири стотине особа није стајало испред капеле на Српском православном гробљу у Беранама, у реду знатно дужем од стотину метара, да приђе одру и ода пошту покојнику.

На дан Љубишине сахране опијело је, у гробљанској капели, служио Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, уз саслужење бројног свештенства и монаштва наше Епархије.

Обраћајући се члановима породице, родбини и пријатељима почившег у Господу Љубише Станковића, Преосвећени Владика је, у надгробној бесједи, рекао да када хришћанин из овог свијета одлази у нови живот догађа се потрес у нашој души, али добијамо охрабрење и утјеху, јер њихов свијетао примјер казује нам како се хришћански живи и угађа Богу докле год је човек у могућности да чини добра дјела.

“Сабрали смо се да испратимо из овог живота у нови живот честитог хришћанина Љубишу Здравковог Станковића, да окадимо пут на који је кренуо, да пролијемо сузу због привременог растанка и да у овом превеликом болу за породицу Станковић изразимо од срца своје саучешће, да им дарује Господ снаге да овај велики губитак поднесу хришћански и да зажелимо од Господа Бога да Љубишу настани у свом животворном вјечном наручју према коме је он цијелог свог живота тежио. (...) Љубиша је био искрени хришћанин, човјек, заиста, ријетке вјере. Риједак лик међу нама хришћанима, ријетке милокрвности, доброте, милосрђа, честитости, љубави према ближњима, нарочито према онима којима помоћ треба. Он је многа богоугодна дјела чинио тајно, а то добро знају наши свештеници, монаси и монахиње по манастирима, а свједок тога је, ево, и наш честити Игуман студенички Архимандрит Тихон, његов духовни отац, а и сви ми, драга браћо и сестре“, казао је, поред осталог, Владика будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

Љубиша је за свога живота обишао скоро све наше значајне цркве и манастире и поклонио се бројним светињама, имајући највише осјећаја за Пећку Патријаршију и Дечане.

Сви ближњи су били за њега брат и сестра, тако их је и ословљавао. Био је човјек великог срца и племените душе, човјек који је несебично свима помагао и због тога су грађани Берана и бројних других мјеста исказали поштовање и захвалност те су га у заиста великом броју, како не памти Беране, а, вјероватно, ни друге средине, испратили на вјечни починак.

Учинио је породица Здравка Станковића небројено добротинастава, гдје год је требало, ако је могла да допре, и ако је знала за невољу ближњих. А чинила је то, и чини, не разглашавајући о томе и не гордећи се тиме. Зато се и не зна колико су помогли, рецимо, ни Српску Православну Цркву, а камоли појединце, али да подсјетимо, овдје и овим поводом, да је свих шест позлаћених крстова на Саборном храму Светог Симеона Мироточивог, који се гради у центру Берана, поклон Здравка Станковића, иначе председника Одбора за изградњу овог храма, и његове породице.

За све што је учинио за свога недугог земаљског живота, нека Господ слугу свога Љубишу награди настањем у свом животворном вјечном наручју, а нека свима његовима да снаге да, с вјером и

храброшћу којима је Љубиша био до краја испуњен у суочењу с болешћу и смрћу, поднесу земаљски растанак са њим, и нека им, убудуће, у свему буде од помоћи.

Сјећамо се његовог покретачког духа да би се што више скупљао око својих цркава и манастира, често је подсјећао и опомињао на саборност око разних организација, јубилеја, славе храмова и манастира у чему је био често међу првима, а да при том због своје ненаметљивости није био ни примијећен! Сјећамо се да је са радошћу обилазио болне, оне који су на постелама и на различите начине им помагао, као и за дијељење поклона у Беранској болници, што је устанољено сваке године на Савиндан. Посебно га се сјећају они који су имали прилику да чују неке његове савјете, који су били испуњени истинске жеље и љубави за стварање нове брачне заједнице, указујући разним чињеницама које су затекле овај савремени свијет, колико вријеме брзо пролази а шта ми за то вријеме остављамо за собом, а при том се радовао као најближи члан те породице и ако би био спријечен да подијели са онима због којих се радује.

Посебно можемо посвједочити каквим га је даровима обдарио Господ, да је сам покушавао да све држи у тајности дајући ближњима љубав и пажњу, а да они никад и не сазнају ко их се то сјетио, кад су се осјећали заборављени и одбачени од свих. Користио је сваки расположиви тренутак да људе споји, упозна, да им свједочи да су сви браћа и сестре и једно у Господу, да вриједи живјети у славу Божију, благодарећи Богу за сваки тренутак. Био је истински познавалац истине Божије да само љубав према Богу и ближњем води спасењу и чини људе правим хришћанима. А он је то био у правом смислу ријечи – добар човјек и хришћанин.

Нека је покој души и мир земним остацима Љубише Станковића, нека му је вјечан помен и да му Господ подари Царство Небеско.

Инфо служба ЕБН

СЛИКА ЉУБАВИ БОЖИЈЕ

МАРКО КОВАЧЕВИЋ

У граду Тјумењу, који се налази подно Урала, Руси су подигли један од најљепших споменика на свијету, који је посвећен мајкама. Посвећен свима нама. Трудна жена коју за руке држе још два дјетета. Освјежење у времену када би људи да докажу да нису од мајке него сами од себе настали и сами из себе изникли.

Мајка! Пуна ријеч. Не одзвања. Испуњава биће и оног који дозива и оне која је дозвана. Није то медаља која се дијели због саме чињенице да сте родили дијете. Мистична је и исконска та ријеч. Спремна да апсорбује муке нас, који смо дјеца и да их само својим искреним и поштеним постојањем побједи. „Једна је мајка!“ људи често кажу. И ја мислим да је једна, она из стиха Тина Ујевића који гласи „Срце мајке је срце Богомајке“. Наш народ опстаје у срећи што су срца наших мајки заиста таква.

Раширене руке наших бистрих сељанки, краљица, сторучица, огрубјеле од тешких бремена сеоског живота која су се педесетих и шесдесетих година прошлог вијека знала претварати у лопате, колица са пијеском, вреће цемента, су најљепшији заглаји у које смо грешни падали. Ми млађи смо ове свемајке упознали кроз личности наших баба, човјек-жена. Муке њихове казивале су нам наше мајке које су своје боли похрањивале у сузи, оној једној што се често јављала у крајичку ока али се од њега никада није одрубила, коју су увијек прикривале осмјехом, а коју смо ми иако дјеца примјећивали, осјећали и питали: Шта је мајко?

Ништа сине... – добијали би одговор. А у том ништа било је све. Брига како да се преживи, како да се боље уреди мјесто бивствовања, како макаће да се одгоје. И то остане за цио живот. Можеш нарасти и бити као од брада одваљен а мајка ће те гледати оним истим очима као и кад си био попут векне хлеба, тек изњедрен из њене утробе. Већ она суза мајчина, осмјехом скривена, навире из мене. Мало су ови редци. Мало је и вјечност за оно што би о њима ваљало рећи.

Причајући о мајкама и мајкама наших мајки ја се морам потрудити, да у закључку овог текста укажем и на оне мајке, оне капи росе јутарње на ливади нашег срца, које не знамо под тим именом а које га сасвим заслужују. Које га живе и свједоче. То су оне жене, попут Десанке Максимовић, које су, случајем да немају своју дјецу, постајале ширином свог срца просто предодређене да буду мајке свима. У њиховом се карак-

теру огледа блага посесивност у односу са људима и дјецом који су им блиски. И још много мајчинских црта, које крепе живот и враћају понеки срубани дио срца на своје мјесто, провејава у односу са тим женама. Онима који су благословени да мајку имају, могу да буду досадне али чешће оне на допуњују недостатке и непостизања наших мајки. А онима којима су се матере преселиле, познанство са овим женама, које у односу према људима умију поступати мајчински и никако друкчије, оне значе много, к'o извор планини и сунце ведрини.

Ево да и ја поновим и аминујем: Једна је мајка! Свака која мајчинско срце носи то је она. Иста! Брижна и праведна. Лако је препознати. То је, по ријечима Св. Владике Николаја, слика љубави Божије на земљи.

3. март

На празник Светих мученика Евтропија, Клеоника и Василиска, у манастиру Ђурђеви Ступови, Свету литургију пређеосвећених дарова служио је Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије са свештенством и свештеномонаштвом.

17. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је у манастиру Ђурђеви Ступови, са свештенством и монаштвом, вечерњу службу са читањем Канона Светог Андреја Критског.

19. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на Теодорову суботу, са свештенством и монаштвом Епархије будимљанско-никшићке и Митрополије црногорско-приморске Свету Архијерејску Литургију у манастиру Рођења Пресвете Богородице – Косијереву, у Петровићима у Бањанима.

Празнично богослужење у славу Светог великомученика Теодора Тирона, којем је у великом броју, присуствовао вјерни народ бањанског краја, увећао је чин монашења. Током Литургије Преосвећени Епископ Јоаникије, у чин мале схиме замонашио је досадашњег расофорног монаха Порфирија, давши му монашко име Теодор.

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије освештао је на празник Светог великомученика Теодора Тирона, 19. марта 2016, у селу Брођанац у Бањанима, новоизграђени Црквено-народни дом.

Владика је, овом приликом, Васа Јаничића одликовао архипастирском граматом „за показану љубав и добротворство према својој светој Цркви, нарочито

приликом изградње Црквено-народног дома у селу Брођанац“, пожелавши му од Господа и свих светих из рода српског свако истинско добро и напредак у животу и раду.

20. март

Светом Архијерејском Литургијом и празничном Литијом са иконама, која је опходила храмовно здање, прослављена је Недеља Православља у Никшићу.

Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Василија Острошког служио је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уз саслужење више свештенослужитеља Епархије.

Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, у административном центру Епархије у Никшићу, уручио је највеће одликовање Епархије будимљанско-никшићке – Медаљу Светог Георгија Првог степена господину Славку Крстајићу.

22. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је са свештенством, на празник Светих 40 мученика севастијских – Младенце и Светих новомученика Момишићких, Литургију Пређеосвећених дарова у манастиру Ђурђеви Ступови.

23. март

Вијеће народних скупштина Црне Горе усвојило је Декларацију против уласка Црне Горе у НАТО. Молба коју је актуелни црногорски режим поднио НАТО пакту да Црну Гору прими у своје чланство ући ће у историју највећих бешчашћа.

Како та срамота не би пала и на народ Црне Горе који нико није ништа питао, Вијеће народних скупштина Црне Горе, у овом одсудном часу, под протестом објављује Декларацију против уласка

Црне Горе у НАТО пакт, с пуним поштовањем према свим европским народима, наведено је, поред осталог, у овом документу. На манифестацији, која је одржана у крипти Саборног храма Христовог Васкрсења у Подгорици, бесједили су митрополит црногорско-приморски Амфилохије, епископ будимљанско-никшићки Јоаникије и историчар умјетности професор Никола Кусовац. У име Вијећа народних скупштина присутне је поздравио председник др Момчило Вуксановић.

Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије побројао је имена свих погинулих из Црне Горе приликом НАТО агресије на Савезну Републику Југославију, нагласивши да се увијек морамо сјећати недужних жртава у Мурину, гдје је од НАТО бомби погинуло троје дјеце од девет до четрнаест година.

24. март

У манастиру Ђурђеви Ступови служен је парастос жртвама страдалим током НАТО агресије на Србију и Црну Гору, која је почела на овај дан 1999. Парастос је служио Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије са свештенством и монаштвом Епархије.

25. март

Пуштањем сирене за ваздушну опасност и филмом са снимцима из периода бомбардовања, у Подгорици је започео велики народни скуп поводом 17. годишњице од НАТО агресије на СРЈ. На главном подгоричком тргу се скупило више хиљада грађана. Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије са свештенством је одржао помен за све пострадале у НАТО бомбардовању.

26. март

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Преноса моштију Светог Никифора Цариградског, Свету

Архијерејску Литургију у храму Преображења Господњег на Жабљаку.

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије освештао је, у суботу 26. марта 2016, у мјесту Пушоњски До поред Косанице, спомен-обиљежје погинулим борцима овог краја, пострадалим у Великом рату 1914-1918.

Преосвећени Епископ је по обављеном освештењу одслужио са свештенством парастос седморици храбрих јунака из братства Шубарић: Радошу, Милети, Урошу, Ђенисију, Благоју, Арсенију и Видаку, који су се за Крст часни и слободу нашег отачаства борили против аустроугарске окупационе силе, вјерујући у ослобођење и уједињење нашег народа.

27. март

На другу недјељу Васкршњег поста, када прослављамо Светог Григорија Паламу, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је, са свештенством и свештеномонашством, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

2. април

У суботу треће седмице Часног поста, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је Свету Архијерејску Литургију у цркви Свете Тројице у селу Полице код Берана.

3. април

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је у Крстопоклону недјељу, Свету Архијерејску Литургију у храму Светог Архангела Михаила на Књажевцу код Андријевице.

4. април

Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је са свештенством и

свештеномонашством Епархије будимљанско-никшићке и Епархије милешевске, Свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова 4. априла 2016, на празник Светог свештеномученика Василија Анкирског, у цркви Светог Николаја Мирликијског – Никољцу у Бијлом Пољу. Овом приликом обављена је Света тајна исповијести за свештенство ових двију епархија, а свештенике и народ су исповиједали протојереј-ставрофор Милутин Андрић и игуман Арсеније (Самарцић).

7. април

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на празник Благовијести са свештенством Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови. Током свете службе Божје освештан је и преломљен славски колач Удружења пчелара из Црне Горе, који су заједно са гостима из Србије, присуствовали празничном богослужењу. Послије Литургије одслужен је годишњи помен на гробу протосинђела Никодима.

8. април

Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор Епархије милешевске Г. Јоаникије служио је Свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова на Сабор Светог Архангела Гаврила (Оданије Благовијести) у манастиру Куманица.

9. април

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је у суботу четврте седмице Часног поста, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Светог великомученика Георгија – Добриловина. Након Литургије обављен је помен мати

Јустини, дугогодишњој игуманији манастира Добриловина.

10. април

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је на Средопосну недјељу, када прослављамо Светог Јована Лествичника, на празник Преподобног Илариона Исповједника Свету Архијерејску Литургију у манастиру Ђурђеви Ступови.

11. април

У организацији Друштва црногорско-руског пријатељства “Свети Георгије” и Црквене општине Никшић, предавање на тему “Васкрсење не бива без смрти”, одржао је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије.

13. април

Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије у емисији “Огледало” на “Српској телевизији” био је гост Љубице Гојковић са којом је разговарао о учешћу СПЦ на трибинама и скуповима против уласка Црне Горе у НАТО; односу власти према жртвама НАТО бомбардовања у Црној Гори; да ли је Црна Гора само инструмент у походу НАТО савеза на Русију; зашто се Цркви замјера изношење става о питањима од судбинског значаја за Црну Гору и зашто се Цркви савјетује да “гледа своја посла”; о ангажману црногорске власт на новом Нацрту закона о слободи вјероисповијести, иза затворених врата; о срамоти коју је богоборна власт нанијела народу Црне Горе и одузела му достојанство гласањем у УНЕСКО да они који су рушили и палили светиње на Косову у Метохији постану њихови власници; о изградња храма у Беранама; изградњи Саборне цркве у Плужинама; светосавској традицији у Црној Гори...

14. април

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки

Г. Јоаникије служио је на празник Преподобне Марије Египћанке, Литургију Пређеосвећених дарова у манастиру Светог великомученика Георгија – Бијела код Шавника.

15. април

Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски господин Амфилохије служио је са свештенством Свету литургију пређеосвећених дарова у манастиру Ждребаонику код Даниловграда. Светој служби присуствовао је и у њој молитвено учествовао Епископ будимљанско-никшићки господин Јоаникије.

Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, служио је у петак пете седмице Часног поста – 15. априла 2016, Акатист Пресветој Богородици у Пољима Мојковачким.

16. април

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је у суботу пете седмице Великог поста, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Свете Тројице – Мајсторовина.

17. април

У недјељу пете седмице поста, Њихова Преосвештенства Епископ рашко-призренски Г. Теодосије и Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије, служили су Свету Архијерејску Литургију у манастиру Светог Николе у Бањи Прибојској.

22. април

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки и администратор милешевски Г. Јоаникије учествовао је у промоцији књиге “Црногорска Санџачка војска на Горњодрин-

ском фронту (1914-1915)“, аутора Предрага В.Остојића, која је представљена у Дому културе “Пиво Караматијевић“ у Прибоју.

23. април

На Лазареву суботу, Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије служио је са свештенством и монашством Свету Архијерејску Литургију у цркви Зачећа Светог Јована Крститеља у Страшевини код Никшића. Молитвеном сабрању присуствовао је у великом броју вјерни народ парохије страшевинске и града Никшића. Током Литургије Преосвећени Епископ је у чин чтеца постригао Раденка Аџића из Никшића, студента Теолошког факултета у Фочи.

Вечерњу службу, уочи празника уласка Господа Исуса Христа у Јерусалим – Цвијети, служио је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије са бројним свештеницима архијерејског намјесништва никшићког и монашством Епархије.

Након завршене службе Преосвећени Епископ је са свештенством благосиљао врбицу и предводио празничну Литију, која је опходила никшићку Саборну цркву. По повратку у храм Владика будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, ријечима архијерејске бесједе, честитао је сабранима велики и дивни празник Цвијети.

24. април

Свечана Литија предвођена Његовим преосвештенством Епископом будимљанско-никшићким Г. Јоаникијем прошла је улицама Бијелог Поља у част уласка Господа Исуса Христа у Јерусалим на празник Цвијети. Послије свете Архијерејске Литургије, коју је служио преосвећени владика Јоаникије са свештенством, Литија је кренула од цркве Светих апостола Петра и Павла главном улицом и назад до цркве.

27. април

На Велику сриједу, 27. априла 2016, у манастиру Ђурђеви Ступови служена је за сабрани вјерни народ Света Тајна Јелеосвећења. Свету Тајну Јелеосвећења служио је Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије уз саслужање бројног свештенства и монаштва Епархије.

Архијерејском бесједом вјерном народу обратио се Преосвећени Епископ Јоаникије, говорећи о Светој Тајни Јелеосвећења за коју је уобичајено да се, за здравље душа и тијела наших, врши на Велику сриједу, а у спомен помазања које је извршено над Господом нашим Исусом Христом прије Његовог страдања.

Послије молитве Господу, сабрани народ помазиван је освештаним уљемради оздрављења душевног и тјелесног.

